

KAREL ČAPEK 130

Městská
část
Praha 10

PODCAST
k tomuto panelu

KAREL ČAPEK 130

VÝSTAVA V PLENÉRU

VÝSTAVA KAREL ČAPEK 130 PŘIVÁDÍ SPISOVATELE, NOVINÁŘE, DRAMATIKA A OBČANA KARLA ČAPKA PO VÍCE NEŽ OSMDESÁTI LETECH ZPĚT DO ULIC PRAHY 10

Produkce a grafika:

Městská část Praha 10 © 2020

Libreto:

Kristina Váňová

Korektury:

Hana Pelešková

Překlad do angličtiny:

Stuart John Hoskins

Zdroje dokumentů:

Archiv hl. m. Prahy – Sběrka dokumentů Prahy 10

Památník národního písemnictví

Památník Karla Čapka

Při zachování chronologické linky jsou jednotlivé panely koncipovány spíše tematicky. Seznamují nás s krajem dětství, bydlištěm rodiny a dobovými okolnostmi, do nichž postupně přicházejí na svět tři sourozenci Čapkovi. Ukazují, jak důležité bylo pro Karla Čapka studium a sbírání zkušeností v evropských zemích a také navazování kontaktů s mladou uměleckou generací v Praze. Naděje a rozlet avantgardy však na několik let přerušila Velká válka, v jejímž průběhu řada nadaných umělců odchází na frontu a zbylí jen stěží nacházejí obživu a zaměstnání.

Poválečné budování samostatného státu přináší nové možnosti, Karel Čapek se pouští na dráhu novináře a první velké úspěchy mu přináší i dramatická tvorba. Zlepšující se finanční podmínky mu umožní vybudování nového domova na tehdejších pražském předměstí.

Výstava předkládá dobové fotografie interiéru i zahrady domu pořízené samotným Čapkem. Ty svědčí nejen o konkrétním zařízení domova, ale i o řadě zájmů a koníčků autora a v neposlední řadě také o jeho vztahu k místu bydliště.

V domě Karla Čapka se v průběhu let odehrává řada setkání s přáteli, návštěvníky proslulých pátků, s umělci a s významnými osobnostmi z domova i zahraničí.

Interiér domu se nejvíce proměňuje po sňatku spisovatele s dlouholetou partnerkou, herečkou Olgou Scheinpflugovou, a jejím nastěhováním. Nakonec zde Karel Čapek po krátkém období manželského štěstí a usilovném boji za zachování demokratického státu v temné době druhé republiky umírá na zápal plic.

Výstava prezentuje názory Karla Čapka jako občana na tehdejší veřejný a politický život, které jsou aktuální i dnes.

Je zde předložen i výčet realizovaných činností, které by měly v nedaleké budoucnosti vést k zpřístupnění oživeného Čapkova domu jako muzea-památníku pro veřejnost.

Výstava obsahuje i řadu současných pohledů na místa spojená se životem spisovatele, které mohou zájemce inspirovat k návštěvě – třeba právě k cestě Slovenskem ve stopách slavných bratří.

EN | DE

**Městská
část
Praha 10**

KRAJINA DĚTSTVÍ

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

Malé Svatoňovice.

Malé Svatoňovice, mé rodiště, jsou známy svou Panenkou Marií, která sice není tak mocná jako vambeřická, ale přece je záračná; za mne tam maminka chodila obětovat vosková prsa, abych byl silný na plíce; avšak tato vosková prsa měla vždy ženská hadra, což ve mně tehdy vzbudilo podivnou představu, že my hoši nemáme žádné plíce, a marně očekávání, že mi vlivem maminčiných modliteb narostou. Po kraji kolem jsou rozsety staré zemanské statky, kde se rodívali selští rebelové jako ve Rtní; ale dnes tam vládne průmysl, a kilometry ručníků a grálů se rozvíjejí z Úpice do světa...

Karel Čapek

Malé Svatoňovice v severovýchodních Čechách, dobový pohled

Rodný dům Karla Čapka, dnes sídlo Muzea bratří Čapků

Interiér kaple se zářným pramenem u kostela Panny Marie

1890

Antonín Čapek se narodil 26. července 1855 na Žernově v rodině rolníka Josefa Čapka a jeho manželky Františky. V letech 1869–1876 navštěvoval gymnázium v Hradci Králové. Maturoval s vyznamenáním a poté v letech 1876–1881 studoval lékařství na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Do Malých Svatoňovic přišel v roce 1883 a nastoupil zde jako báňský a lázeňský lékař. V roce 1884 se oženil s Boženou Novotnou, osmnáctiletou dcerou hrnovského obchodníka a mlynáře Karla Novotného a jeho manželky Heleny, rozené Holcbechrové, z Velkého Dřevčice. Svatební oběd se konal v Hronově 6. listopadu. 26. ledna 1886 se manželům Čapkovým narodila dcera Helena a 23. března 1897 syn Josef, oba v Hronově. Nejmladší syn Karel se narodil 9. ledna 1890 v Malých Svatoňovicích.

Otec MUDr. Antonín Čapek (1855–1929)

Božena Čapková s dětmi, zleva Josef, Karel, Helena, asi v roce 1891

Křestní list Karla Čapka

Náš matka byla bytost velmi energická, čitlivá, na vše hluboce a prudce reagující, literárně kupařivá, sečtělá; i ona na tom dosti odlehčím venkově dovedla držet krok s mezdami literaturou, citovala nám z Antonína Sovy a uměla se posadit bez nárazu přizpůsobit literárním názorům nás vyrůstajících dětí... Vedla nás zároveň s otcem, k časnému zájmu o literaturu; máji doma hodně velikou knihovnu, bralo se mnoha z toho, co nového vyšlo u Ottvy, Topiče, Láichta, docházely časopisy – to všechno vlastní matka znala podrobněji než hodně zaměstnaný otec, který byl ve svých volných vězecných chvílích velice náruživým čtenářem. Byla zamata hezkou rázůlci paní pěkných černých vlasů, pak už časně prosvětlivých; až ke staru, kdy hojně postonávala, si uchovávala svou obzvláštní živost v očích, černě jiskřivých, z nichž pramuloval nekld, stále pohnutí ducha vášnivého, impulzivního a hlubokého, prudké citovosti.

Bratři Čapkové

Matka Božena Čapková, rozená Novotná (1866–1924)

1907

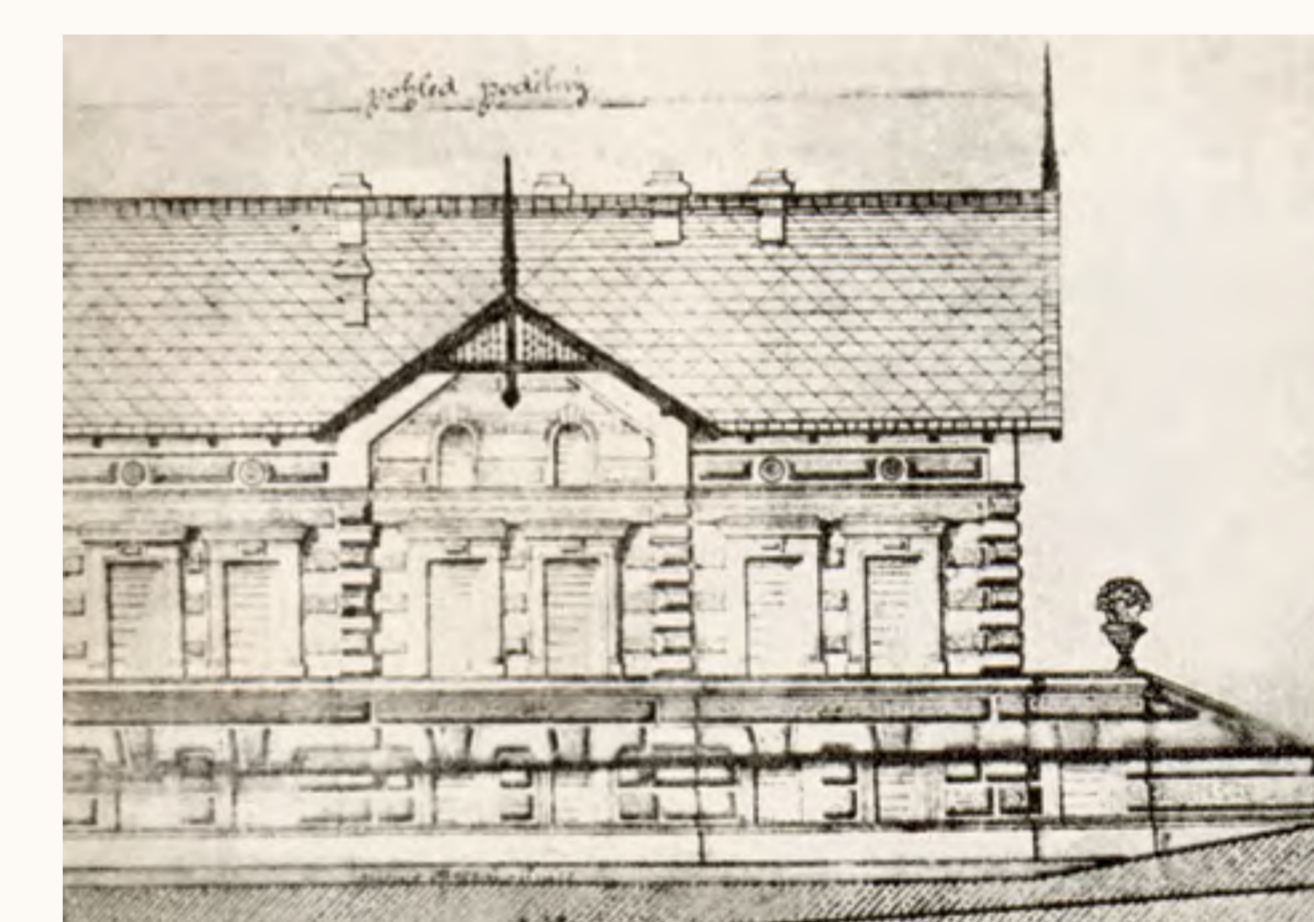
Po úspěšném působení v Malých Svatoňovicích se MUDr. Antonín Čapek rozhodl přenést svou lékařskou praxi do nedaleké Úpice, tehdy se rychle rozvíjející centrum textilního průmyslu. V létě roku 1889 zde zadal stavbu rodinného domu, který byl kolaudován již o rok později. Praxi všeobecného lékaře vykonával v Úpici až do svého onemocnění v roce 1907.

Dobový pohled na Úpici, konec 19. století

Průmyslová část Úpice

Část dokumentace nového rodinného domu v Úpici

Dům rodiny Čapků v Úpici, zde bydleli od r. 1890 do r. 1907

Babička přímo jiskřila lidovou citovostí a lidovým humorem; samé porekadlo, přívěsko a písnička, i slova si sama tvořila, když chtěla něco důkladně charakterizovat. Tato živá náplň lidového vtupu a moudrosti jí velmi pomáhala ve všech, i těch nejtěžších chvílích života... Silná a krásná osobnost naší babičky zapůsobila v pozdějších letech na bahatou, jasnou, plastickou a přítomnou postavu řeš spisovatele Karla Čapka velice základním a silným vlivem. Byla to státně vysoká literární vytržebnost a kázeň jako lidová kyprost a nelehkánost vypravěčského výrazu, co určilo znamenitou spisovnou češtinu Karla Čapka.

Josef Čapek

Zleva Karel, Helena a Josef Čapkovi, asi 1898

Rodina Čapků, sedící zleva babička Helena Novotná, otec MUDr. Antonín Čapek, matka Božena Čapková, stojící Karel, Josef a Helena Čapkovi, asi 1902

Bytí dělníkem
Chlapec, který se chtěl stát kolovrátkářem, hasičem, kapitánem nebo cestovatelem, se špatně učil, i usoudil, že z něho mnoho nebude. Proto ho dali do továrny. Kaval skoby, počítal, montoval stroje, tkal nekonečná pásma ubrousků a ručníků a nad kilometry vojenského cvičení určeného pro Čínu se posléze tak roztoužil po přírodě, že utekl z fabriky a stal se malířem, což se mu doposud velmi nevyplatilo.

Bytí anarchistou
Chlapec, který měl náklonnost k tichému životu, si velmi zalíbil v řemeslech; ale protože se dobře učil, dali ho na studia, kde se velmi záhy zamířoval, psal pod lavicí verše, bojoval s učiteli a zákony, a dostav se do velice neváženého spolku anarchistů, musel s otřesenými zásadami opustit nevděčné maloměstské gymnázium.

Bratři Čapkové

Bratři Karel a Josef Čapkovi

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

NA ŠKOLÁCH

KAREL
ČAPEK
130

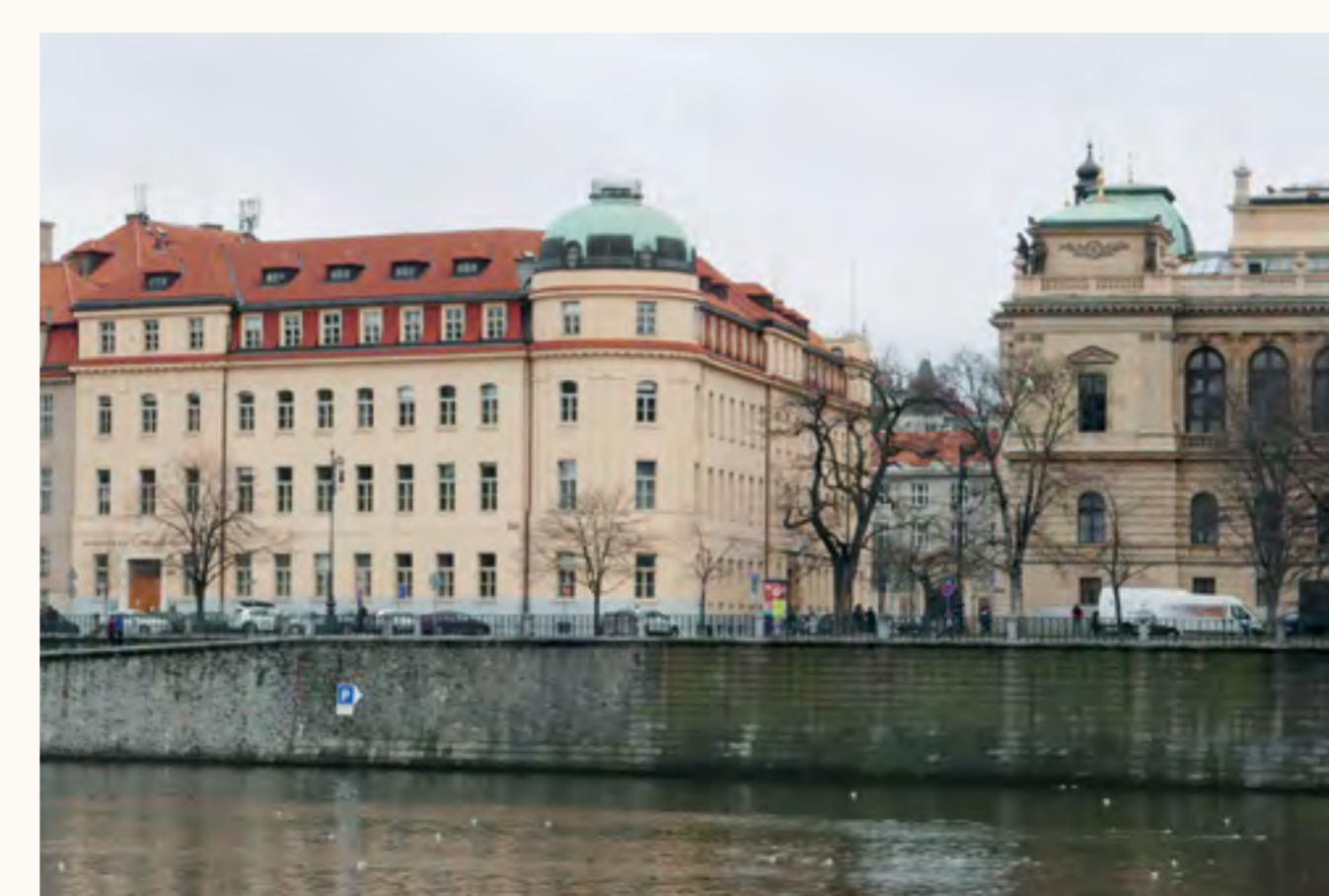

PRAHA 10
2020

1895

Malé náměstí v Hradci Králové, kde bydlel Karel Čapek v domě č. p. 177 (druhy zleva) s babičkou Helenou Novotnou v době svých studií na gymnáziu

Budova bývalého Akademického gymnázia v Praze, kde Karel Čapek maturoval v roce 1909

Fotografie Karla Čapka v době studií na gymnáziu

Prošel jsem ve svých letech tři gymnázia s velmi různou tradicí. Poznal jsem na nich dokonale učitele, kteří i feckému tvarosloví nebo algebře dovedli vdechnout cizí, co nás kluky poutalo nebo k čemu jsme aspoň chováli jistou vážnost. Poznal jsem farní kantory, které jejich vyučovací předmět nudil stejně jako nás kluky a pro něž kterákoliv nauka měla jenom ten účel, aby se z ní dávaly známky. A konečně byli živoucí postrachové, kantorští hndopiši a pedanti, kteří nám klukům dovedli zprostitvít kterýkoliv naukový předmět bezmála pro celý život.

Karel Čapek

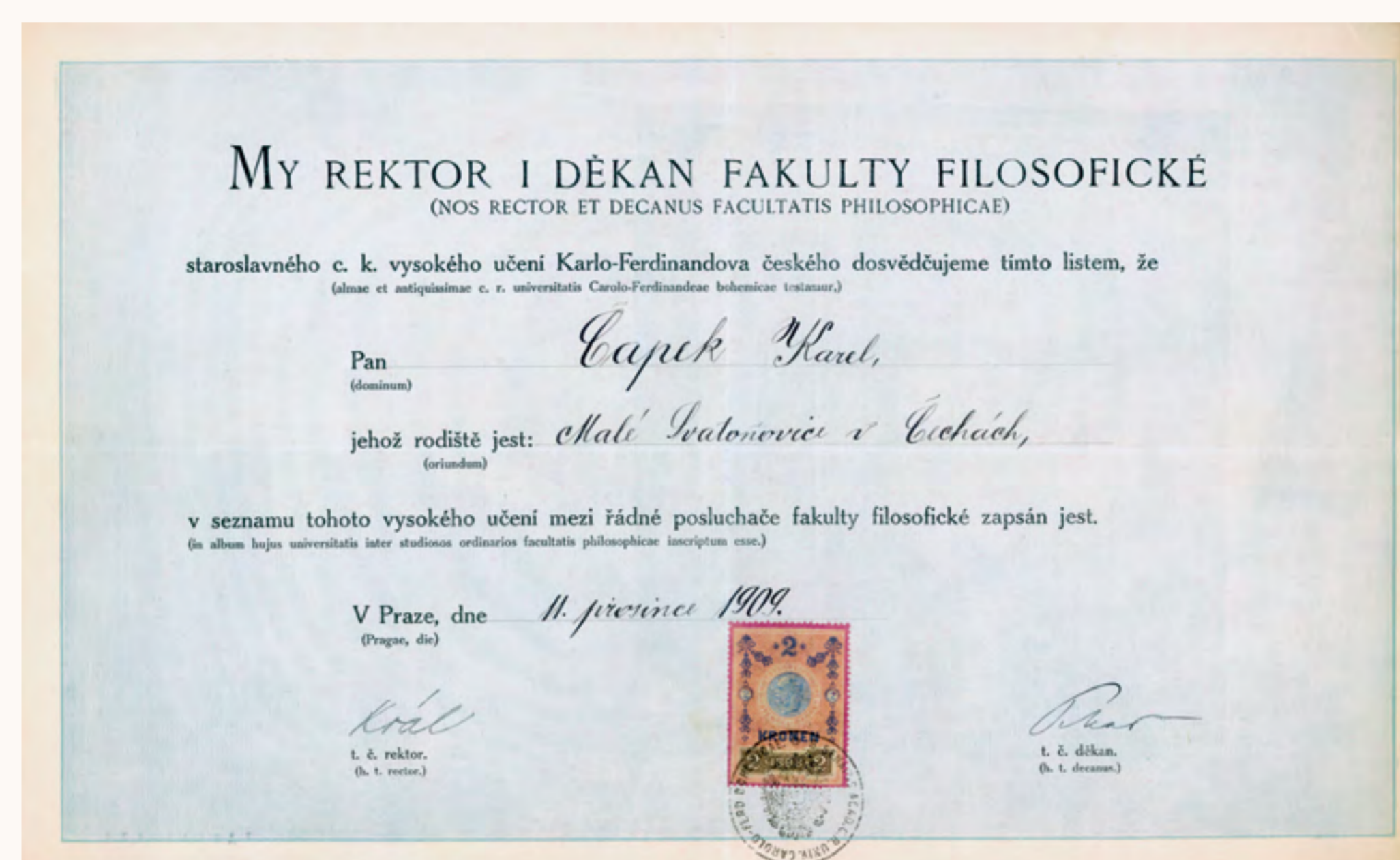
1907

Dom č. 7 (uprostřed) v Říčnové ulici na Krampě, kam se rodina Čapekova přestěhovala z Úpice v roce 1907

Svou literární dráhu zahájili bratři Josef a Karel Čapekové společnými pracemi a to paralelně beletristickými a výtvarně-kritickými. Tato společná tvůrčí etapa začala na sístanku roku 1907 a byla umožněna předchozím sestěhováním rodiny v Praze. Josef zde sice studoval už od podzímka 1904 na Uměleckoprůmyslové škole, ale rodiče obou bratrů přibývali až v červenci 1907 z Úpice a s nimi zároveň i Karel z gymnaziálních studií v Brně. Raná etapa jejich společného psaní skončila v roce 1912 poté, co poslední impuls dostala společným pobytem obou bratrů v Paříži v jarních měsících 1911 a následnou společnou účastí na tvůrčích i organizačních aktivitách formující se české kubistické avantgardy (Skupiny výtvarných umělců).

Jiří Opelík

Imatrikulační list opravňující Karla Čapka ke studiu na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, 1909

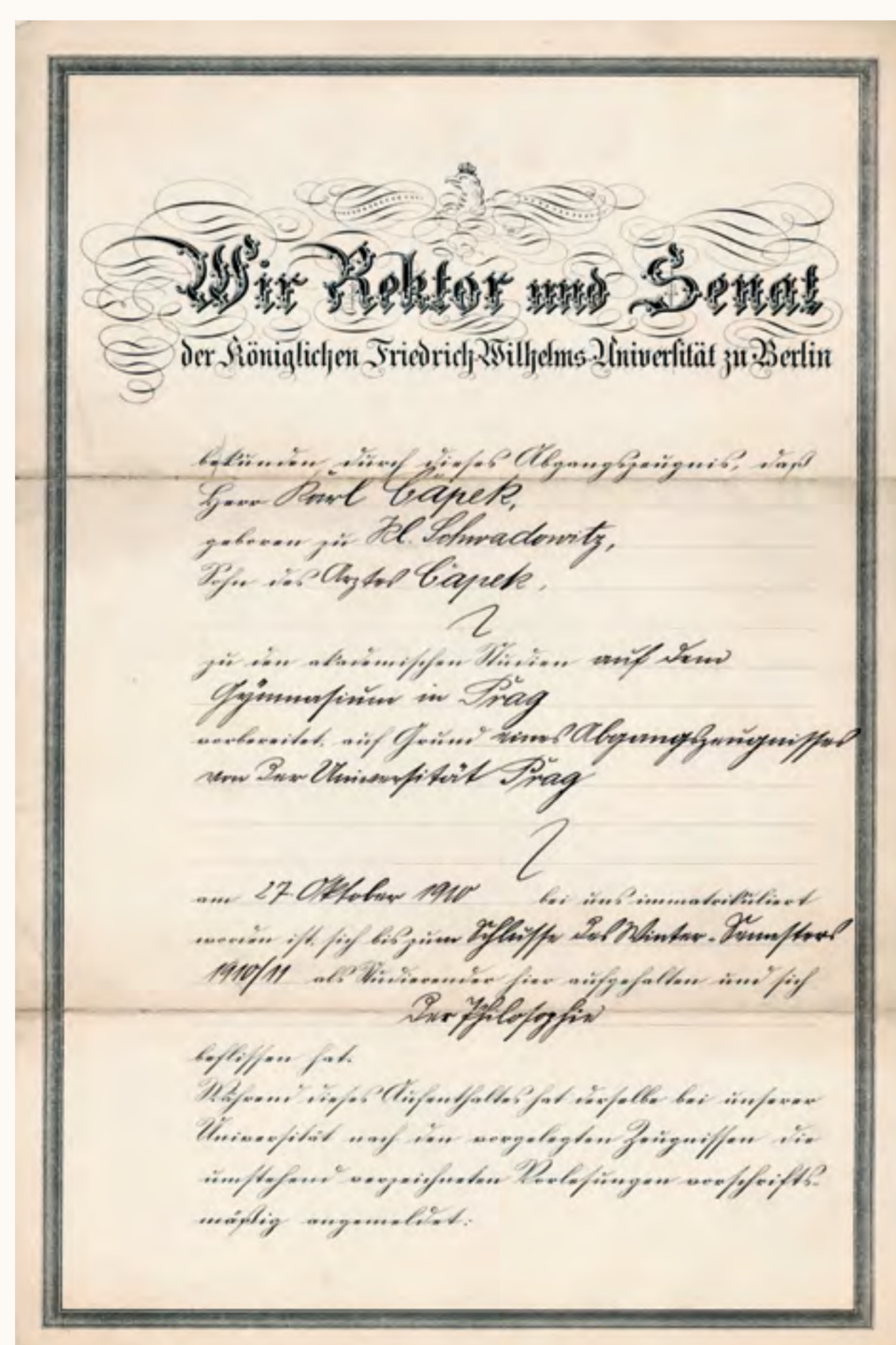
1910

Zlva F. Langer a K. Čapek v Berlíně, 1910

Vzal jsem svůj kufr a vydal jsem se hledat univerzitu. Byla skutečně tam, kde měla podle plánu města být, z čehož jsem se naučil oceňovat německou důkladnost, prohlédl jsem si starého Humbolda, který seděl před univerzitou, a pak jsem všel dovnitř. Nalezl jsem tam to, co jsem hledal nalezti, totiž velkou tabuli, na níž byly připevněny cedulky s adresami bytných. Vybral jsem si „panský pokoj se snídaní“ za deset marek bylo to v Linienstrasse. A tak jsme šli, můj kufrík a já, hledat řečenou třídu. Nalezli jsme nesmírně dlouhou ulici, která se nám líbila: neboť zdála se být i tichá a zase činila veselý dojem, poněvadž na každém domě visela barevná lucerna, červená, zelená, modrá nebo žlutá.

Karel Čapek

Imatrikulační list opravňující Karla Čapka ke studiu na filozofické fakultě berlínské univerzity v zimním semestru 1910-1911

Humboldtova univerzita, Berlín

1911

Pro můj vývoj měla větší význam, a sice nesrovnatelně, ovšem Paříž nežli Berlín, protože v Berlíně jsem chodil na univerzitu, kdežto v Paříži do všech možných barů.

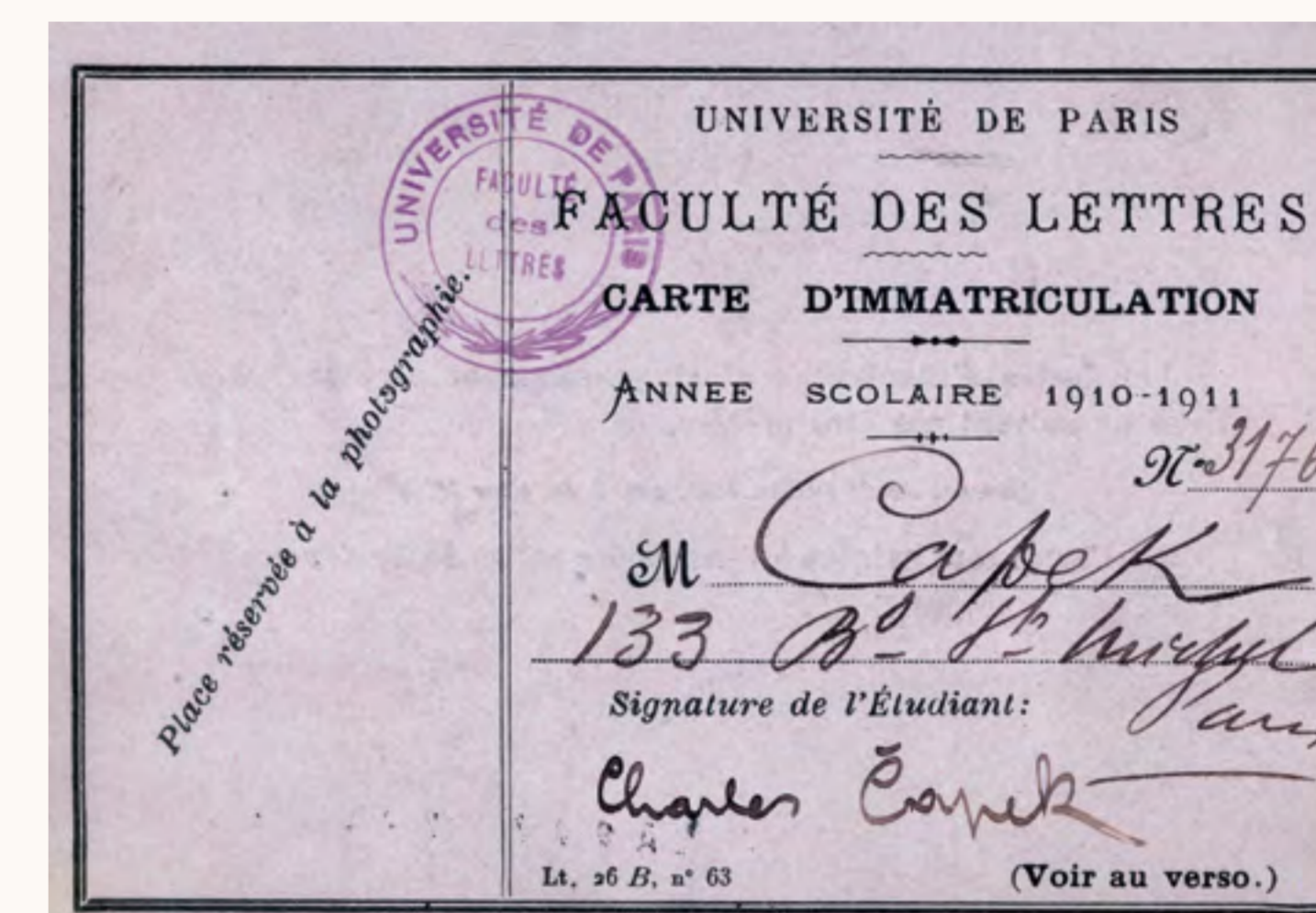
Karel Čapek

Bratři Čapekové při studijním pobytu v Paříži, 1911

Paříž, dobová pohlednice

Imatrikulační karta Karla Čapka z pařížské Sorbonny pro letní semestr 1910-1911

Umělci čapkovské generace byli nepochybně produktem mobility umožněné rakouskou modernizací. Většina z nich pocházela z poměrně skromných podmínek, jejich rodiny se teprve jednu nebo dvě generace před nimi přestaly zabývat zemědělstvím a většina z nich byli spíše nově přichází do Prahy než elitní členové zavedené městské buržoazie. Cesty, kterými se ubíraly životy bratří Čapeků, jsou typické. Vyrůstli v malém provinčním městečku, jejich otec, úspěšný lékař, byl ralsnický synek a vyšší vzdělání získal jako první z rodiny. Když se Čapekovi přestěhovali v roce 1907, Karel s Josefem rychle zapadli do skupiny stejně smýšlejících, ambiciózních mladých mužů odhodlaných zanechat v české kultuře stopu. Mezi jejich nejvýraznější atributy patřilo pevné přesvědčení, že jsou s to přetvořit vlastní kulturu. A nikdy ani na okamžik nezapochybovali, že na to mají plné právo.

Thomas Ort

Členové Skupiny výtvarných umělců, zleva dole: F. Langer, J. Thon, E. Filla, uprostřed: J. Gočál, V. Dvořák, V. Hofman, P. Janák, nahore: V. Beněš, O. Gutfreund, J. Čapek, J. Chochol, K. Čapek

Přátelé z kavárny Union na výletě v Trži, zleva: A. Matějček, V. V. Stech, F. Langer, V. Hofman, J. Gočál, J. Čapek, K. Čapek

Přátelé dnes již neexistující kavárny Union na Perštýně, kde se scházeli bratři Čapekové s místou uměleckou společností

Bratři Čapekové v Říčnové ulici

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

LÁSKY

KAREL
ČAPEK
130

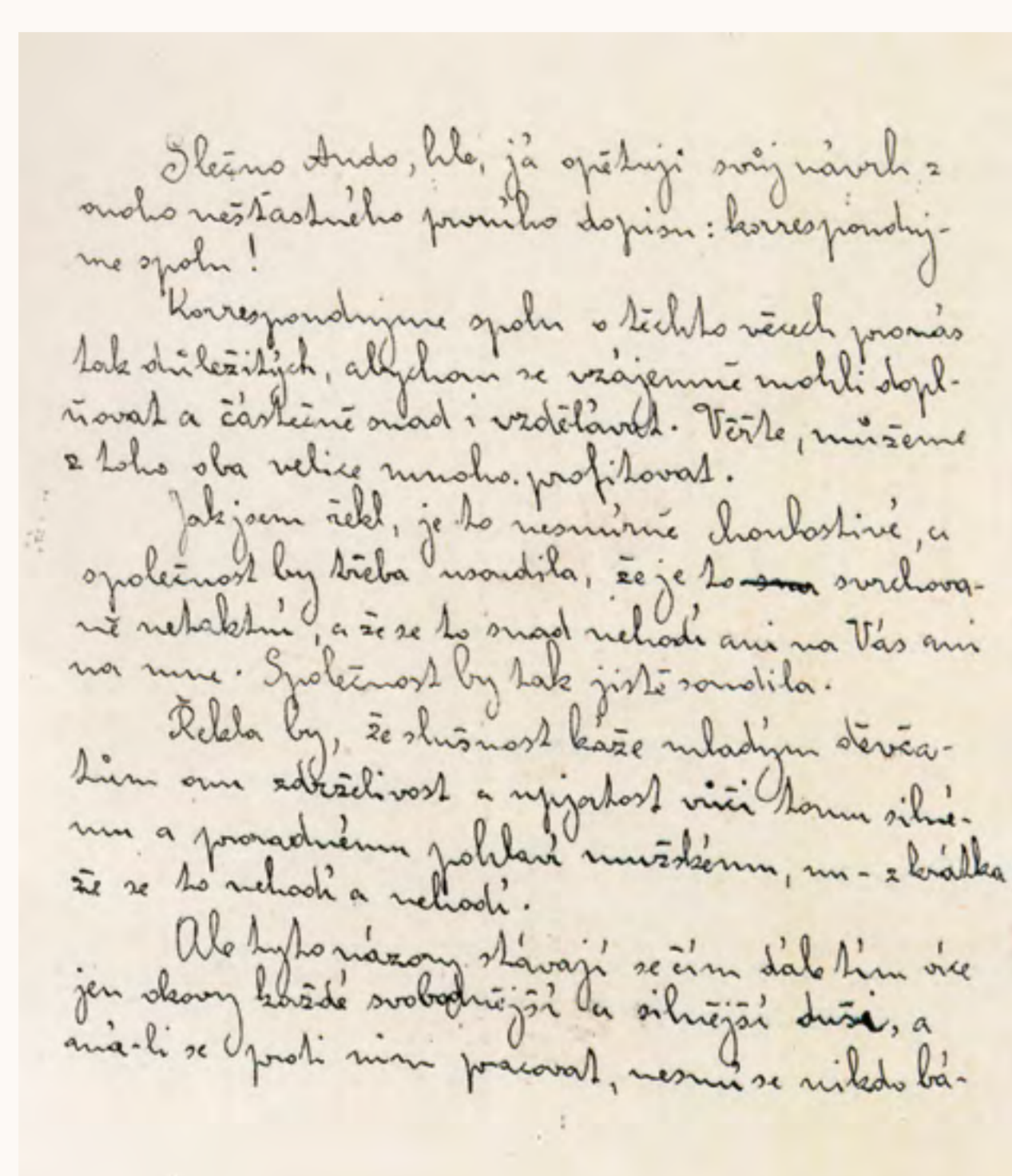
PRAHA 10
2020

ANIELKA

V kvartě hradeckého gymnázia se Karel Čapek zamiloval do studentky Anny Nepeřené (Anielky).

Hradec Králové, Velké náměstí s gymnáziem v bývalé joubínské koleji (Budova vpravo vedle kostela), kde studoval K. Čapek v letech 1901–1905

Dopis K. Čapka A. Nepeřené, 1905

Vpravo Anna (Anielka) Nepeřená

První knižní vydání Čapkových dopisů A. Nepeřené, 1983

MINKA

Hermína (Minka) Bergerová, dcera pražského cukráře, byla Čapkovou láskou z tanečních hodin (1907–1908)

Hermína Bergerová

LIBUŠE

Libuše Solperová

S Libuší Solperovou z Jindřichova Hradce se Karel Čapek seznámil o prázdninách roku 1909 v lázních Svatá Kateřina u Počátek.

OLGA

O. Scheinpflugová a K. Čapek na dovolené v Křivoklátsku, 1921

Budova Švandova divadla v Praze, kde začínala svou hereckou dráhu Olga Scheinpflugová

V létě roku 1920 navazuje Karel Čapek známost s Olgou Scheinpflugovou (1902–1968), herečkou Švandova divadla a dcerou svého redakčního kolegy Karla Scheinpfluga. Ještě téhož roku se seznamuje v literárním salonu Anny Lauermanové se studentkou Věrou Hřůzovou (1901–1979), pocházející z Brna. Od poloviny roku 1922 Čapek udržuje milostný vztah s oběma dívkami. Na jaře 1923 vrcholil jeho osobní krize, kterou řeší odjezdem do Itálie. Po návratu v létě téhož roku se dovidá o chystané svatbě Věry Hřůzové s podnikatelem Josefem Skoupičem. Karel Čapek pokračuje ve vztahu s Olgou Scheinpflugovou, který po patnácti letech zavší sňatkem. Rozhodnou se pro něj na společné prázdninové cestě do Alp a uskuteční jej 26. srpna 1935 na vínohradecké radnici v Praze. Tři roky manželství pak ukončí Čapková smrt. Olga Karla přežila o třicet let a již se nevdala.

O. Scheinpflugovou doprovázel K. Čapek po představení do Thunovské ulice, kde tehdy bydlela

VĚRA

Knižní vydání korespondence K. Čapka Věře Hřůzové

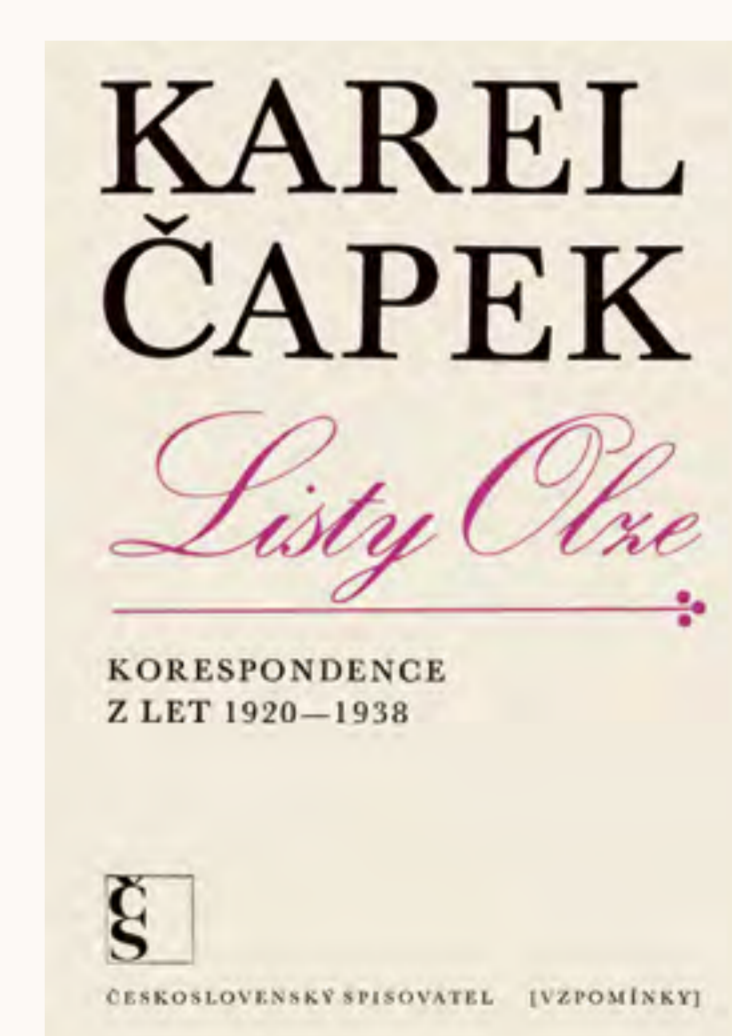
Věra Hřůzová se stala modelem pro postavu princezny v Čapkově románu Kráskit.

Věro, jediná věc o životě má cenu: volání. A kdyby se láska a volání vyčerpávaly, volám volání. Jakož i Vám, která – snad z nedostatku lehkomyšlnějších zřelav – máte chuť milovat, pravím s vyznělou hrdě: lepší žena křídla než rážová panna. Vše, "světová" láska je ta, která víže; láska musí být nezávislá, nemít ani nezávisla.
26. 6. 1922

Olgo, z Vás musí něco být, jste tak přirozená lásko, že tím svým krásným typem, že do ní zahrávají více než nevěstičkami a tak bez lásky, jako jsou ty, které Vás teď vedou kareckou dráhou. Olgo, musíte mi dovést, abych na Vás a s Vámi pracoval; jste mladá, a já mám lásku z toho, že by Vás někdo měl, kdo Vás nemůže a Vám ani nerozumí. Musíte být, musíte být něčím nezbytným. Olgo, mána Vás přitáhla, máte neštěstí Váři přitáhnout, ale a musím se hluboko vrátit do Váři budoucnosti. Olgo drahá, Olgo, s Vámi nebudu ani z "tomlého zřevání světa". Chci být šťastná, pro kterou přijdete na svět. To je můj ábel.
5. 12. 1920

Olga Scheinpflugová na fotografii pořízené K. Čapkem, konec dvacátých let 20. století

Edice dopisů K. Čapka O. Scheinpflugové z let 1920–1938

Drahá Olgo, lásko abych Ti zase bylo věřil. Měl byš vědět, abych to bylo co nejlepší. Do budoucnosti se dívám klidně, přijde to, nebude tak zle, jak to člověk máloje čísti o svatosti; a co se nás do sou času, zřevání přitom pro těm, abychom se mohli k sobě přitáhnout a být více pro sebe než do sou. Musíš vědět a co nejvíce Ti láham. Tvůj K.
24. 10. 1928

VÁLKA A ZAMĚŠTNÁNÍ

KAREL ČAPEK 130

PRAHA 10 2020

Teď to se rozumí: asiť děláte válku na zřehla telegrafní mládež generace... Bylo to hlavní životní přirozřetím; za námi léze by náhle nedal taktik... bylo to právě pobouření občinnosti, pro které nebylo o žádném nástěle – nekonečně nestálo za to, zanechávat mládež vlnou. Myslím, že mládež generace pozvala na vlnu téle, téle bezohledně a soběstí, zbláznitě, zneohrožení a povážení jako tate... Ten ubož, vlastně bezvace byl hvězdě na ř. leubý, tak vltly...

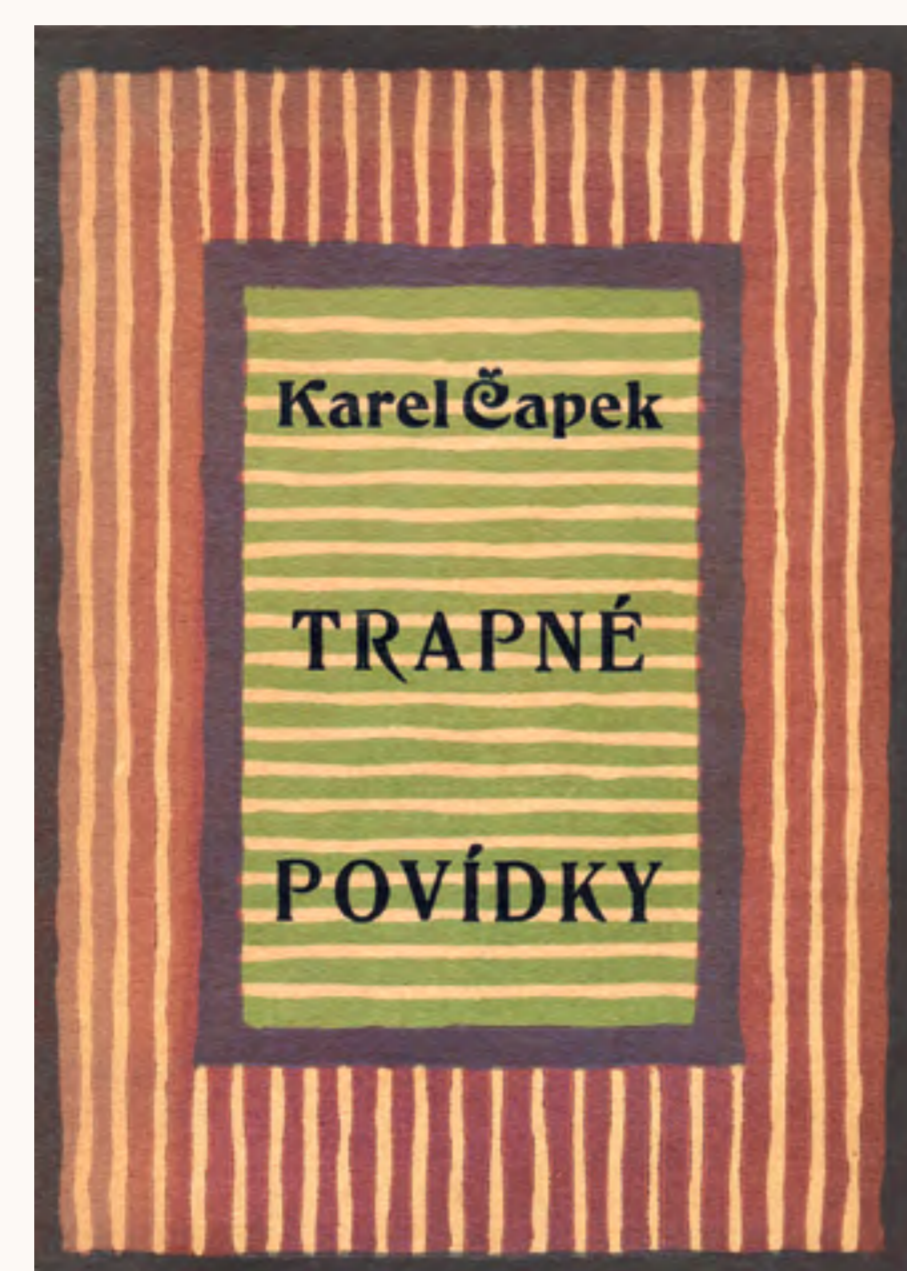
Karel Čapek

Hledal úlevu aspoň v tom, že se pokoušel organizovat kolektivní antologii francouzské poezie a sám se po dny a noci potil s překládáním; měl trochu mystický pocit, že tím jaksi pomáhá těm tam na Sommě a u Verdunu. A když Wilson podával Německu ultimatum, dával mladý intelektuál do tisku knížku o angloamerickém pragmatismu; přátelé, to nebyla „filozofie generace“, to byla politika; to bylo intelektuální spojení s Wilsonovou Amerikou; to byl svým způsobem zážitek toho, čemu se říká „domácí odboj“.

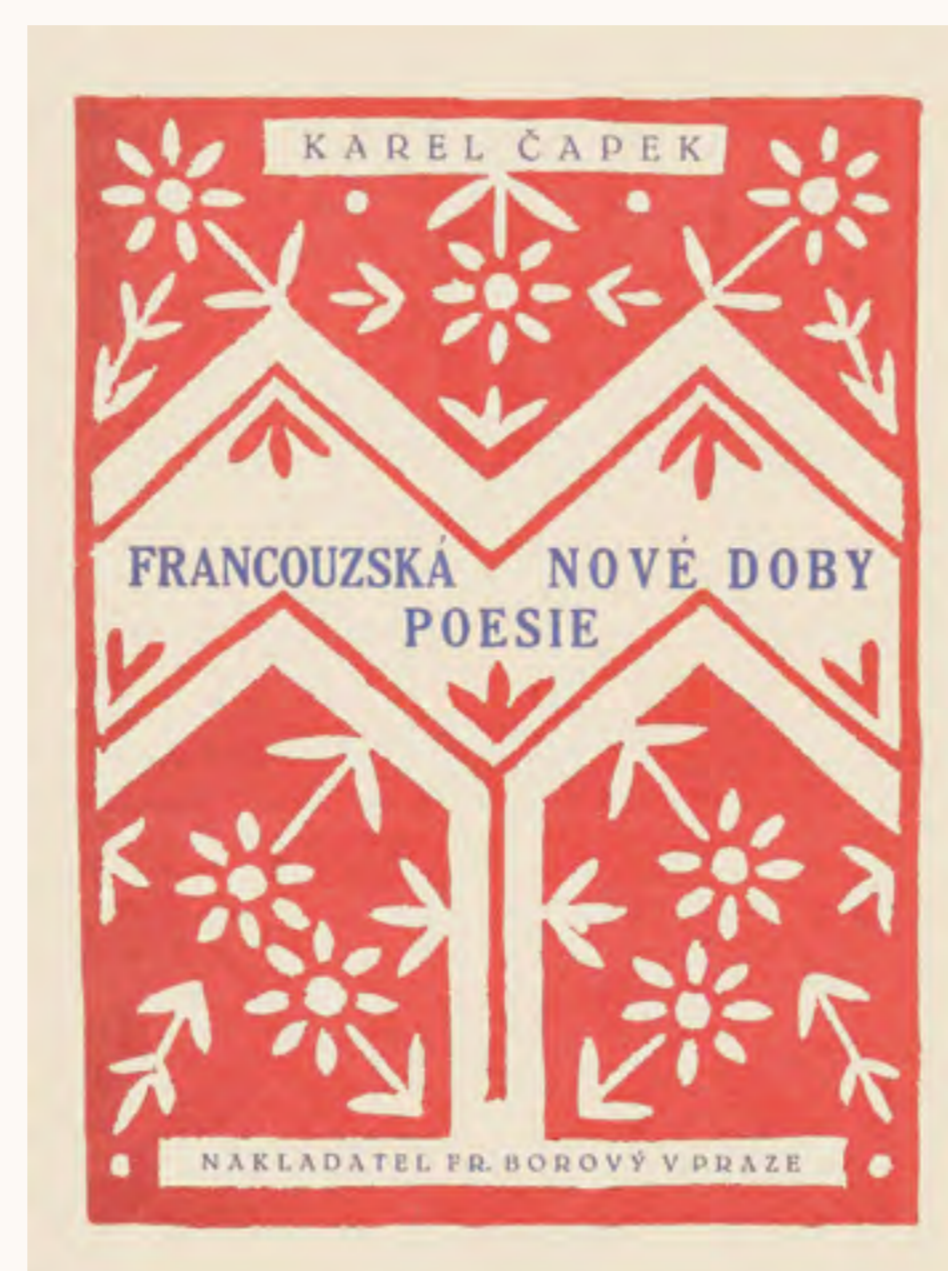
Karel Čapek, Přítomnost 1932

První samostatná kniha K. Čapka vyšla v roce 1917

Prozaický soubor Trapné povídky, kde se autor zabývá smyslem lidské existence, poprvé vyšel v roce 1921

Během války překládal K. Čapek moderní francouzskou poezii, kniha poprvé vyšla v roce 1920

1917

Zámek Chyšné na Karlovsku

Na zámku hraběte Lažanského v Chyšné Karel Čapek pobýval od dubna do září 1917 jako domácí učitel jeho syna Prokopa. Zde také zažil 25. května výbuch v muniční továrně v Bolevci, který se pro něho stal inspiračním zdrojem k románu Krakatit.

Dobová fotografie výbuchu

Lidové noviny se po převratu roku 1918 přestěhovaly do Prahy z Brna, kde si už položily základy, aby se mohly rozvíjet v deník české liberální inteligence. Jednou z cest k tomu bylo, že se svazovaly s mnoha dobrými mladými autory, takže měly okolo sebe stále jakési literární a vůbec umělecké hnutí. Také celá řada budoucích spisovatelů našla v nich obživu, byly skoro spisovatelskou lánou...

František Langer

Karel Čapek pracoval v Lidových novinách v letech 1921-1938

V říjnu roku 1917 nastoupil K. Čapek jako redaktor do Národních listů

Domnívám se, že jsem novinář. Nedělám to vedlejší rukou, beru to stejně vážně jako literaturu. Pírá bych všem spisovatelům, aby měli novinářskou školu, aby se naučili o vše se zajímat. U literatury mě hrozně trýzní, že autor většinou vězí ve svém uzavřeném světě. Spisovatel má žít ve světě, který patří všem. I novinářství je pokus o univerzálnost. Po všem se musí jít, nutno se zajímat o celý svět, nejen o určitý výsek.

Karel Čapek, 22. 10. 1931

Časopis Nebojsa, který v letech 1918-1920 redigoval Josef Čapek a kam Karel přispíval pod pseudonymem Ploček

Novinářský průkaz Karla Čapka

Pokusil jsem se kdysi napsat povídku v dramatické formě, a je jen vinou nebožtíka staríka Františka Kholu, že jí ze mne vytáhli a dali ji provozovat. Ta povídka se jmenuje Loupežník. Tímto nedopatřením jsem se stal dramatickým autorem, což mělo další následky, například ten, že mne Jeanou Jaroslav Kvapil začal přemlouvat, abych šel na Vinohradské divadlo jako dramaturg. Byl jsem na tento úkol naprosto nekompetentní, následkem toho se mi začal doobrodružstvím, a to jediné mne svedlo, abych to zkusil.

Karel Čapek

Karel Čapek pracoval v letech 1921-1923 jako dramaturg Městského divadla Královských Vinohrad, na snímku s hercem Hugo Haasem (vlevo)

Premiéra Čapkovy úspěšné komedie Loupežník uvedlo Národní divadlo v březnu roku 1920

Stal se novinářem, když prošel povolání vychovatele a knihovníka. Noviny, které byly zápletkou jeho povolání, se mu za čas staly posláním. Přišly doby zlosti a Karel Čapek toužil už jen psát a soustředit se na nová díla, ale musel se dílet o svůj čas s redakcí. Poučil se záhy o tom, jaký bezprostřední a závažný vliv mají noviny na svého denního čtenáře, jak odpovědná práce vychovatele klyne svědomitému žurnalistovi. Sváděl po léta stálý zápas s touhou opustit redakci a být jen spisovatelem, ale potřeba mluvit stále a přímo s veřejností, moc v pravé chvíli říci své slovo k událostem, byla stejně naléhavá. Proto zůstal u redakčního stolu, i když se stala konečně spisovatelství v Československu povoláním, kterým se bylo možno uživit.

Olga Scheinpflugová

Karel Čapek v redakci Lidových novin

Karel Čapek přispíval i do časopisu Přítomnost, který se pod vedením Ferdinandu Peroutky stal spříkáku prorepublikaové žurnalistiky

NOVÝ DOMOV

Na Rafandě

Myslím, že to není oficiální jméno nové pražské čtvrti, jež vznikla v roce 1920, ale určitě je to taková nová lokalita, která se rozvíjí a rozšiřuje. Myslím, že to není oficiální jméno nové pražské čtvrti, jež vznikla v roce 1920, ale určitě je to taková nová lokalita, která se rozvíjí a rozšiřuje. Myslím, že to není oficiální jméno nové pražské čtvrti, jež vznikla v roce 1920, ale určitě je to taková nová lokalita, která se rozvíjí a rozšiřuje.

Karel Čapek, Lidové noviny 11. 4. 1925

Nový dům bratří Čapeků v polovině dvacátých let 20. století

Ten, jíž stěhuji

Poznáte jej podle pohmožděných rukou, různých modřin a bouli a podle okázalé unavy člověka, který vykonal nejtěžší práci svého života. Včera vyběhl rozčileně před dům a zase do domu, vyhlížeje vůz se svým nábytkem; ale vůz není nikde. Ten, jíž stěhuji, letí k telefonu a volá špeditéra: Haló, vůz ještě nepřišel. – Nojo, odpovídá telefon, naši lidé teď asi snídají. Ve dvanáct hodin: Haló, vůz ještě nepřišel. Nojo, praví telefon, naši lidé teď zrovna obědvají. Ve tři hodiny se vůz konečně přiválil. Ten, jíž stěhuji, pro samé čekání ještě neobědvával; nyní běží postě před dům, aby pozdravil první kus nábytku. Ale u vozu není nikdo. Naši lidé šli svačit.

Karel Čapek, Lidové noviny 10. 5. 1925

Cím voní dům

Nemyslím na vůně posvícenské, na páru prádelen ani na pach dětských plínek. Žiju v mladé končině, která roste ze zvonění kladivek, řízní traverz a úderů tesařských seker, a kdybyste mi zavázali oči a vedli mne městem, poznal bych po dechu: tohle je stará ulice, tato jsou nové domy zčásti ještě neobydlené, tato je novostavba dosud neomítaná, kdežto tady se teprve kopou základy. Nežli dům nachichne člověkem, vydává vůně hmot, ze kterých vznikl, a trvá to desítky let, než se ty pachy sesednou a zvětrají v suchý, prašný, zvetšlý zápach bouračky.

Karel Čapek

Zářstí se soudekem a demizonomem, foto Karel Čapek

Knihy na polici, foto Karel Čapek

Koupelnové zářstí, foto Karel Čapek

Africká soška, foto Karel Čapek

1925

Nejdřív to byla žitná pole, rozrytá hlubokým úvozem, a ušlapány suchopár se skládkami popela a jiného neřádu; dále jeden dvorec mokvajících prastarou močůvkou a jedna výletní hospoda, kde v neděli hráli flášketa a zakročovala policie; zkrátka pražská periferie, jak stojí v knize psána. Kupodivu, tehdy to bylo nesmírně daleko, i když tady za rohem drncela tramvaj jako dnes. Když se sem jel tenkrát člověk podívat, rozloučil se doma se všemi a řekl: „Já nevím, kdy se vrátím; já se jenom jedu podívat tam co budeme stavět.“ Tehdy se totiž tím palím začalo říkat parcely.

Karel Čapek

KAREL ČAPEK 130

PRAHA 10 2020

Josef Čapek: Na obvodu města, olej, plátno, 1920

Karel Čapek – chovatel foteřtářů

Tedy, jak je třeba vyznati spíše, přestěhoval jsem se do nového konaržku, nádherně též pozvaný jistých nabývatelů rozkoti (kdo je zasloužil, slavnosti špal atd.), a nímž se v pokročilém pláči dlely, které mi z toho vyzněly, zatím ja s úspěchem volau vřelostem. Jistě je to tu ještě a hlavně nedobře; není totiž možno sem přivážet, jak jsou celky rozkopány už zaru kanalizaci, přípojky, vedení atd. To mi také dává silnou touhu samoty; sem se za mnou zřejmě návštěva nedostane.

Dopis Věře Alškové, jaro 1925

Suterén domu obývali do své smrti v roce 1929 MUDr. Antonín Čapek

V jídelně svého domu

Karel Čapek u pracovního stolu

A ne tak hned ztratí nový dům svůj vlastní dech; tak jako nové šaty je cítit textíle a nové boty koželužnou, voní dům ještě dlouho staveništěm. Pane, to patří, než se v něm postaví lidé cítit domy; teď ještě je dům obklopuje jako nějaké provaznímu, nerozlí na ně jako ulita na hlemýžďe, tedy je přečnická a tu je škrti jako nové šaty. Musí do sebe nabrat něco málo zrníku, aby se lidem přizpůsobit; máhlo by se říci, že několik let zraje. Stane se doopravdy a naplno domem teprve tehdy, když přestane být novým domem; pak už není jen dílem stavitele, ale i lidí, kteří v něm žijí.

Karel Čapek, Lidové noviny 8. 10. 1933

Pohled na dům se záhradou

Josef Čapek: Zásuvka se šitím, olej, plátno, 1916

Pekáč s husou na plitně, foto Karel Čapek

Zimní zahrada si Karel Čapek pořídil na začátku třicátých let 20. století

Přední salón v přízemí domu, do roku 1935 místnost pátáctníků

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST k tomuto panelu

Městská část Praha 10

PÁTEČNÍCI

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

Pátky u Pisatele vznikly tak, že se u něho ve čtvrtek odpoledne začalo scházet pár spisovatelů; nejdřív to byl Franci Langer a Fráňa Šrámek, později přibyl Peroutka, Vančura a jiní, jak kdo koho vzal s sebou. Asi proto, že se tam při černé kávě dobře a volně povídalo, přibývalo pravidelných hostů; byli to žurnalisté, malíři, univerzitní kantoři, doktoři – pestrá společnost, která měla společného jen to, že nendělela žádné literární kotěří nebo politické frakci a že si potrpěla na otevřenou, někdy i dost polemickou výměnu názorů. Zkrátka bylo to něco jako debatní mužský klub intelektuálů mezi třiceti a čtyřiceti léty, ale ani to nebylo pravidlem; celkem takové nahodilé a živé setkání lidí, které stejně zajímala literatura jako politika, filozofie jako poslední morá, všeho druhu věda a vůbec lidský život.

Karel Čapek

Spisovatel František Langer, foto Karel Čapek

Básník Fráňa Šrámek (vlevo) a Karel Čapek, polovina dvacátých let 20. století

Někdo z účastníků se tehdy zmínil panu prezidentovi, že se u Pisatele schází taková literární, novinářská a univerzitní parta převážně mladších ročníků. To bylo něco pro věčné mladého starého pána. „Rekněte jim, že bych tam někdy přišel, vezmou-li mne tam“ vzkázal hned. Tehdy se zrovna Pisatel stěhoval do nové čtvrti. Při první příležitosti vyřídil panu prezidentovi pozvání ode všech pátečníků. „Gracias, přijdu,“ řekl T. G. M., „třeba příští pátek“

Karel Čapek

Adolf Hoffmeister: Pátečníci a kněz Čapek, (Převzato z časopisu Přítomnost, ročník 1927.)
X. Peroutka, Marek, Josef Čapek, J. K. Vančura, K. Kubka, B. Příkrý, F. Šrámek, T. G. Masaryk, Langer, Kodlík, Trnava.

Adolf Hoffmeister: Pátečníci, karikatura

Prezident T. G. Masaryk při pobytu v Topolčaniích, foto Karel Čapek

Pana prezidenta, dovolají si Vám jítě jeho profekování za tět, kteru jíte překročal nejsemu má, ale nám literátům a našim přátelům svou páteční návštěvou. Když jíte vjel, byl naplněn kašpka z nich plnýž, to, co by Vám čítel tět a v zem by Vás čítel slýšeti; nezhýba nám máj než tět se a doufat, že snad opřít někdy Vám zhande chvilka, jž Vám nebudu tět, abyste nám ji daroval. Mělu tět za tět v otěclony, kteru jíte v pátek u mne vřel, že jme byli v Vás ve všem našem připraveni; přišel jíte už, když jme přelazeli univerziton, a tět jme přelá z jedarou filozofickou osobnost, která by na nás přelá a životně přelá. Jak jme si Vás přelá má, nejsem z kelt, ale i ze životu, že jme kopřelá; ale čítel jme Vám zrovna s našim upřimou profekování tět tět, že minulou páteční jíte naši generaci opřít jíte jeho vyvolání, se jme tětly přelá. Prosim Vás mo vřelci – není-li to neslono –, aby se nebylo napřed; bít byfem se jme, že jíte s námi nebyl tět. S přeláem učerí odháně a vřelci

Karel Čapek, Kulovské Vánočky, 23. března 1926

Na pozvání prezidenta T. G. Masaryka strávili pátečníci v kátrnu 1926 víkend v Lánech.
Zleva: J. Adlof (čst), V. Vančura, F. Kubka, K. Poláček, J. Kopta, B. Příkrý, F. Šrámek, T. G. Masaryk, F. Langer, K. Čapek, J. Kodlík, J. Čapek

Prezident T. G. Masaryk při pobytu v Topolčaniích, foto Karel Čapek

Čapkovy pátky jsem znala jenom z vyprávění, mnoha z pátečníků patřilo k mým přátelům, a tak mi o nich povídal nejen on, ale i oni. Neúprosným zákonem v jejich jednoduchých stanovách bylo rozhodnutí, že na ně nemá přístup žádná žena, ani jako člen, ani jako host... Rodinný domek Čapkův nebyl tak velký, aby se tam vešlo víc hostů, než bylo odpočítaných třicet pátečníků. Sice se nikdy nesešli všichni, ale zato si mnohý vyžádal přístup pro svého hosta. Když byla přišla do této společnosti jediná žena, mnozí by si ihned přivedli své manželky, a na to už malé pokojky nestačily. A všichni pry si prali popovídat si po mužsku, jak mi vysvětloval Karel Poláček, který vynechal jen málo pátků do roka.

Olga Scheinpflugová

PÁTEČNÍCI OBJEKTIVEM KARLA ČAPKA

Josef Čapek (1887–1945), malíř a spisovatel

Arne Laurin (1889–1945), publicista a kritik

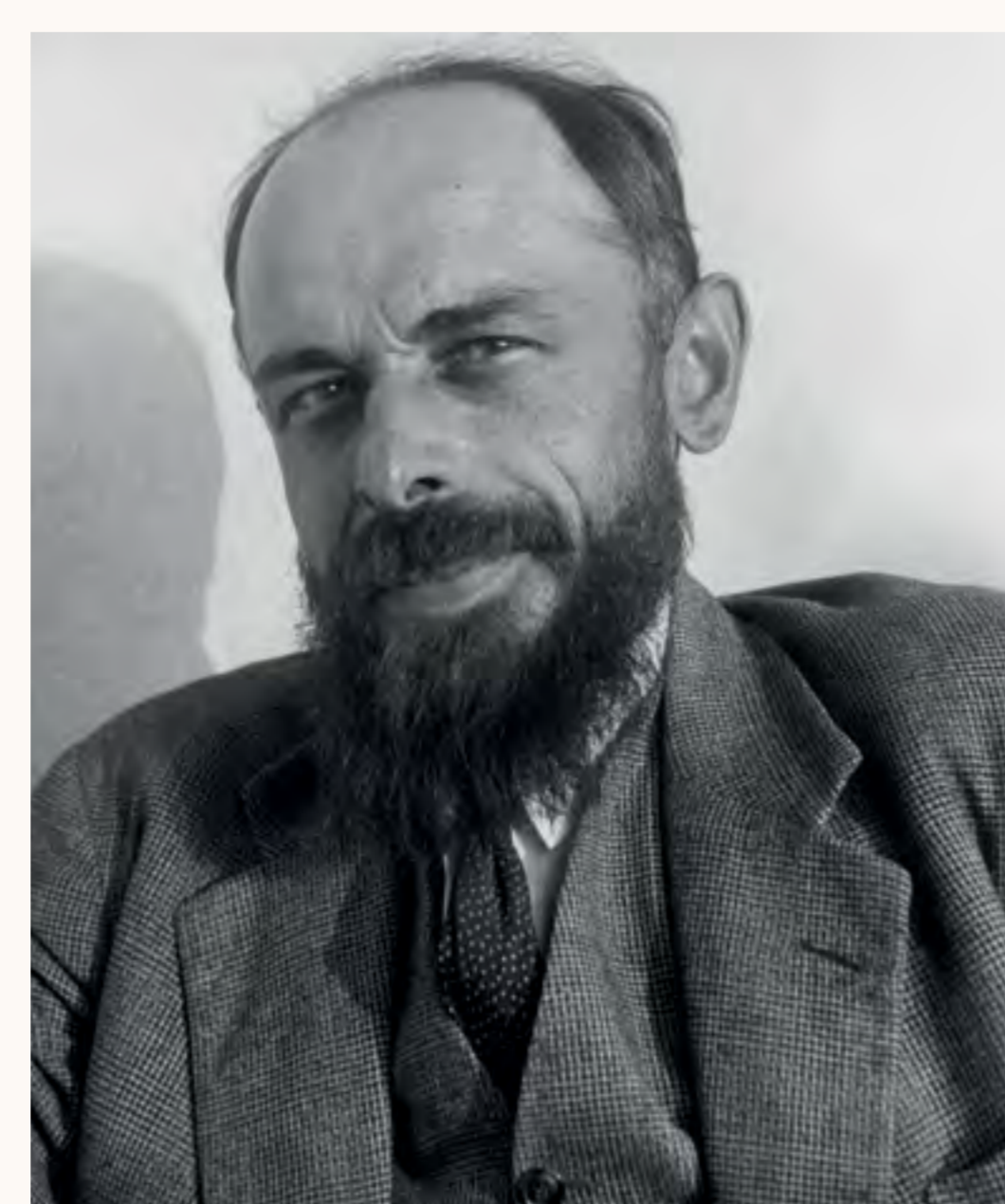
Bohumil Příkrý (1893–1965), nakladatel

Jan Blahoslav Kozák (1880–1974), filozof, teolog

Josef Kopta (1894–1962), spisovatel, novinář

Josef Macek (1887–1972), ekonom, sociolog

Josef Palivec (1886–1975), diplomat, básník

Otakar Vočadlo (1895–1974), vysokoškolský pedagog, lingvista

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

SVATBA

1935

... Proč je tu všechno bílé, proč je tu ten klid, když je tu takový pořádek, musím se zařadit, ne, já už budu hodný, já už se nebudu v noci dívat do strašné, zející, černé propasti noci a budu tiše ležet, na prsou ruce sejíaty, člověče, proč nejsi ženatý, proč nejsi ženatý...

Karel Čapek, 1935

Svatba Karla Čapka s Olgou Scheinpflugovou proběhla 26. srpna 1935 na vinohradské radnici

Svatební dar – doživotní užívání venkovského domu ve Staré Huti – Stráž

Jako svatební dar dostali novomanželé Čapkovci od příbuzného Václava Palivce venkovský dům ve Staré Huti u Dobříše, který si velmi oblíbili. Svůj volný čas tu trávili v letech 1935–1938.

Karel a Olga s Ferdinandem Peroutkou na Strži, 1938

A přece přišla chvíle, kdy se mi zdál život větší a silnější než všechny cizí předlohy, zmatla mnou vína tak silného štěstí, že jsem se i jednou odhadlala opustit divadlo, aspoň na čas, abych vychutnala, jak dovede být strhující všední den ve dvou. Byl tu můj muž, naše společné domovy v Praze i na Strži, společné dohadování, v čem spočívá nejvyšší hodnota života. Chtěli jsme cestovat, vidět svět čtyřma očima a užít společné střechy nad hlavou... Viděla jsem útlivé místnosti svého domova, křesla, na které nikdy nebyl čas usednout, knihy, k nimž člověk jako čtenář neměl kdy se vrátit podruhé... Nevěděla jsem, že za chvíli vezme můj soukromý život zosvě a že mi brzy nezůstane nic víc než se věnovat na scéně a v literatuře cizím problémům.

Olga Scheinpflugová

Olga u ledovce, foto Karel Čapek

V létě roku 1936 manželé společně cestovali do Skandinávie

Při návštěvě Václava Palivce v Osově

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

Drahá holčičko, ráno ses přela,
co přijde po láce? Já Ti to
povím, co přichází s láskou a je
tak mocné, že i láska se přerouhá:
je to láska, přelom, alešně
hláskot, která nic nechce než
bít.
Řekni Ti, je to něco více
krásnější.

Dopis Olga Scheinpflugové,
15. 8. 1921

Manželé Čapkovci na Strži, 1937

Úpravy podkrovní pražského domova po nastěhování O. Scheinpflugové, 1935–1936

Milá Helenko,
nemohl jsem se rozhodnout stavět v Praze, protože
mám z té svatby a protože potřebuji materiál pro
Moby (ani se neznám, co jim říct) a protože
třeba bych nechtěl. Dávám, že budete s mou paní
přesně vycházet, to víš, od minulosti bych bych bych
stovce musel být na tebe. Olga by si ráda koupila
něco pořádně manie větší nežle v sousedství;
budou do i domácnosti, i když je to dráha; máš
taková vidla je dnes dobrá už jen paní. Tedy
kdyžby = nicem vidla, paní!

Karel Čapek sestře Heleně Palivcové,
Praha, 25. srpna 1935

Nalezla jsem útulnost ve zdech domova,
chtěla jsem ho udržet v takovém stavu,
jako by právě Karel vstal od psacího
stolu a šel se vydechnout do zahrádky.

Olga Scheinpflugová

Olga Scheinpflugová ve své pracovně, 1945

Po nešťastném školním představení Čapkovy
Matky a Velikonocích, během nichž se její
rozbourané nemocné srdce mělo uklidnit před další
reprizou na klinice profesora Charvátka, 13. dubna
1968 se její odchod ze života stal smutnou pravdou.
Definitivně se také potvrdilo, že nejvíce jí škodil klid.
Jen v neustálém shonu se mohla dožít tak často
odkládané smrti až v šedesátí pěti letech.

František Kréma

Návštěva herců Divadla na Vinohradech u Olgy Scheinpflugové na podzim roku 1967

Olga Scheinpflugová, 1967

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

KONÍČKY

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

Bratři Čapkové při úpravě zahrady u svého domu, dvacátá léta 20. století

Zahrádka u vašeho domu je stejný projev vaší životní kultury jako váš byt nebo vaše knihovna. Je na ní na první pohled vidět, jaké jsou vaše nároky na krásu, rád nebo soulad, a nejen to: je na ní také vidět, co znáte a umíte; prozradí na vás, děláte-li svou práci na tomto kousku půdy jen tak, aby se neřeklo, nebo chcete-li naopak přijít na kloub těm jistým pravidlům, která řídí každé dobré dílo.

Karel Čapek

Karel Čapek vyhledává jmenovky k rostlinám, dvacátá léta 20. století

Adolf Hoffmeister: Zahrádka bratří Čapků, karikatura, dvacátá léta 20. století

Kdyby to bylo něco platno, padl by zahradník denně na kolena a modlil by se asi takto: „Pane Bože, udělej to nějak tak, aby každý den přišlo asi tak od půlnoci do tří ráno, ale víš, tak pomalu a teple, aby to mohlo vsáknout, ale aby při tom neprašelo na smalníčku, tařici, devaterník, levandulí a ty ostatní, které jsou Ti v Tvé nekonečné moudrosti známý jako byliny suchomilné – kdybys chtěl, napiš Ti je na list papíru; a slunce aby svítilo po celý den, ale ne všude (například ne na tavolníku, aniž na hořec, bohýšku a rododendran) a ne tuze moc; aby bylo hodně rosy a málo větru, dost žilal, žádné mšice a slímáci, žádné padlí, a aby jednou za týden přišlo zředěná močůvka a holubi trus, amen.“ Neboť vězte, že tak tomu bylo v zahradě ráje; jinak by to tam tak nerostlo, co vás nemá...

Karel Čapek

Bratři Čapkové v botanické zahradě, dvacátá léta 20. století

Dášeňka, foto Karel Čapek, 1931

... Na té fotografické páračce je nejzajímavější, když se takové stěně vyvíjí (myslím v černé komoře ve vývoje)...

Karel Čapek

Knihy Dášeňka čili život stěněte s fotografiemi a kresbami autora patří spolu s knihou Josefa Čapka Povídaní o pejskovi a kočičce k první moderní literatuře pro děti.

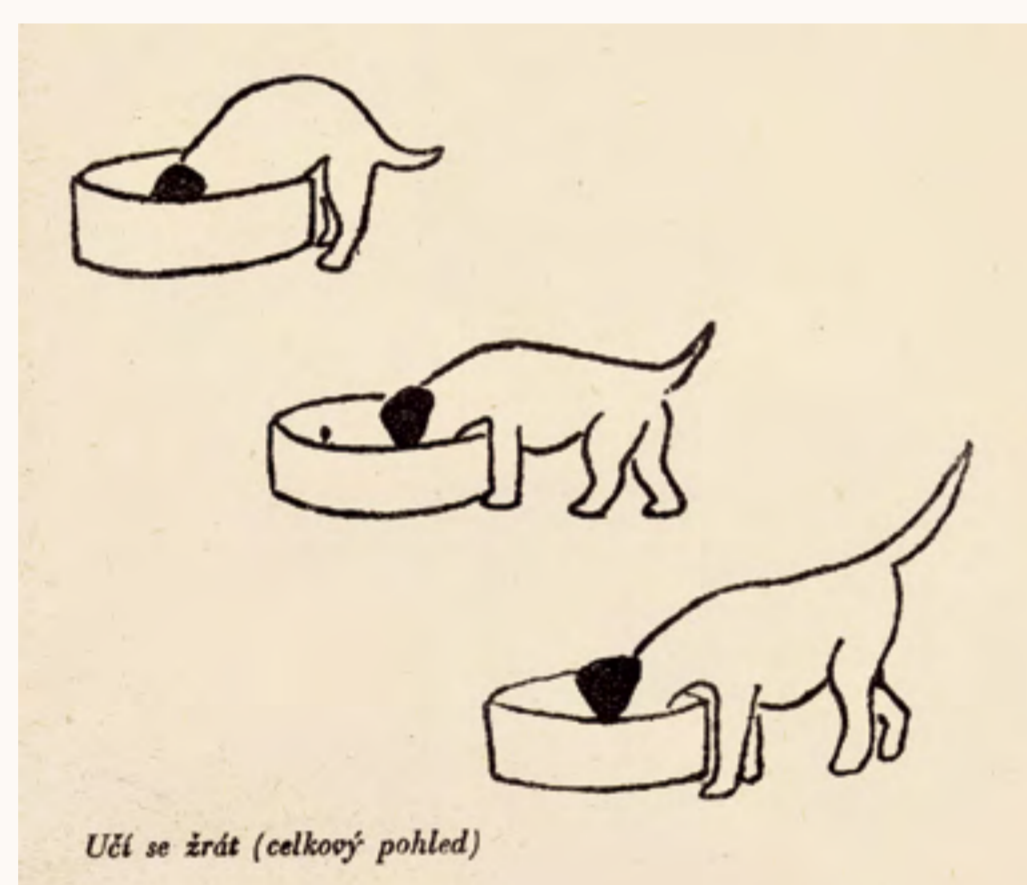

Koniček je mužský pud po odbarbnosti, projevující se v oblasti hry. Neboť koniček zůstává koničkem, pokud je hrau a soustředěným potěšením, jež člověk nechává pro sebe.

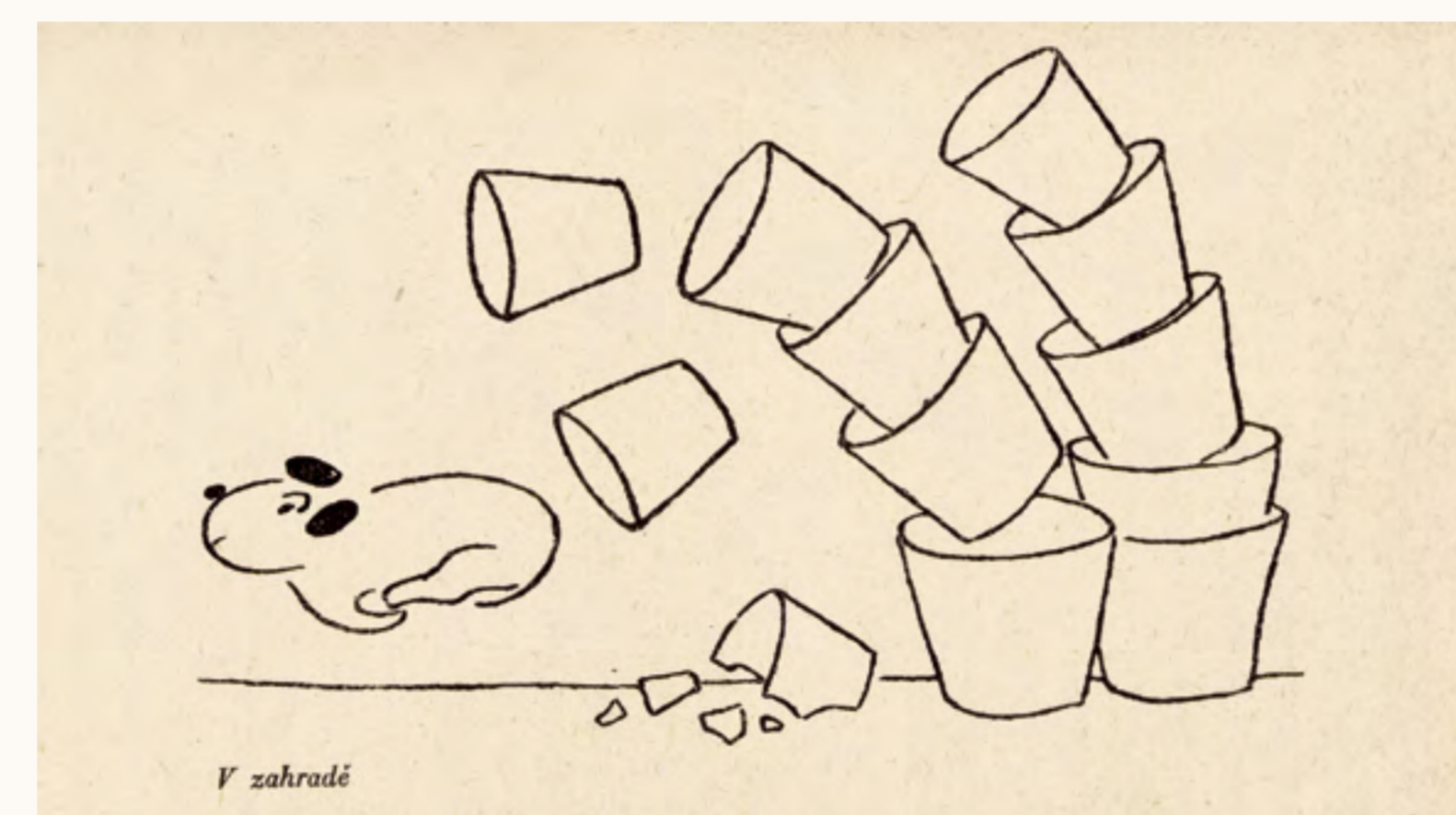
Karel Čapek

Karel Čapek při fotografování

Čili ve šle (odluží polní)

F. zahrada

Karel Čapek ilustrace ke knize Dášeňka čili život stěněte

Karel Čapek při fotografování

Hlava koně, foto Karel Čapek

Koncem dvacátých let začal fotografovat. Koupil si zrcadlovku Rolleiflex, a když překonal počáteční obtíže, zařídil si temnou komoru, koupil si zvěšovací aparát, papíry, chemikálie a jiné vybavení a zkoušel nejrůznější techniky. Fotografoval květiny, stáda ovcí nebo husí, psy, kočky, koně, krávy, stará zřeva, košíky, konve, staré boty, zajímavé květiny, architektury... Bylo třeba velkého přemlouvání, aby si vzal aparát, když jel s námi na cesty, a to udělal za celý měsíc jen čtyři nebo pět fotografií. Nebylo třeba, fotografovali už znal, už věděl, jak se to dělá, tak proč fotografovat? A je to škoda, fotografoval dobře a mezi negativy, které po něm zůstaly, je mnoho pěkných a zajímavých věcí. Například řada snímků ze Slovenska, jaké dnes již neexistuje, s rázovitými dřevěnými chalupami, se stády dobytka, s brody přes řeku, s cikáncami kouřícími fajky, s kravskými potahy...

Karel Scheinpflug

Státnice s dykmou, foto Karel Čapek

Yassijane

... Rozhodl se však, že doprovodí svoje cestovní zápisky vlastními kreslenými obrázky, stejně jako tomu bylo při cestách Anglii, Španělskem a Holandskem. V Kodani si koupil malé skicáře šestnáctkového formátu a dělal si skici všeho, co ho zajímalo. Ty skici kreslil tužkou, takovým třicentimetrovým spačkem, který nosil v kapse u vesty. Byla to zpravidla čmáranice, v níž bylo těžko se vyznat. Zejména tehdy, když kreslil střešní nebo když spěchal. Na cestě z Osla do Bergenu stál nebo seděl celé hodiny u okna vlaku a kreslil jednu skicu za druhou, aby zachytil ubíhající scenerie... Po večeri v hotelu nebo na lodi, když právě nebylo na co se dívat, vložil svoji kořist na stůl a někdy skici opravoval. Obrázky dělal však až doma.

Karel Scheinpflug

Bahnjona

Karel Čapek ilustrace ke knize Cesta na sever

Sukulenty

Nemyslete si, že jich mám sbírku; mám toho jen čtyři hrníčky a něco netřesku; ale přece mne tato vegetace uvádí v úžas. Jeden kaktusek vypadá, jako by si to umínil pučet kousek syrového skopového masa; je to červené, trochu nafialovělé, tlusté a velmi podobné jakýmsi znetvořeným pracíčkám; tento div přírody je, upřímně řečeno, poněkud ohavný... Ale nejpodivnější je obyčejný netřesku; nasázel jsem jej a dále jsem se o něj nestaral; at ukáže, co umí. Nuže, umí něco zvláštního: kdekoli se mu zachce, v podpaždí, na zádech, na hlavě vyžene jakousi zelenou lupenitou hlavičku, ta se ulomí, skutálí se do hlíny, zapustí kořínek a roste jako blázen. Co bych si počal, kdyby mně v podpaždí nebo na prsou nebo v zadu na šíji začala pučet dítě...

Karel Čapek

Sukulenty, foto Karel Čapek

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

ZÁVĚR ŽIVOTA

KAREL
ČAPEK
130

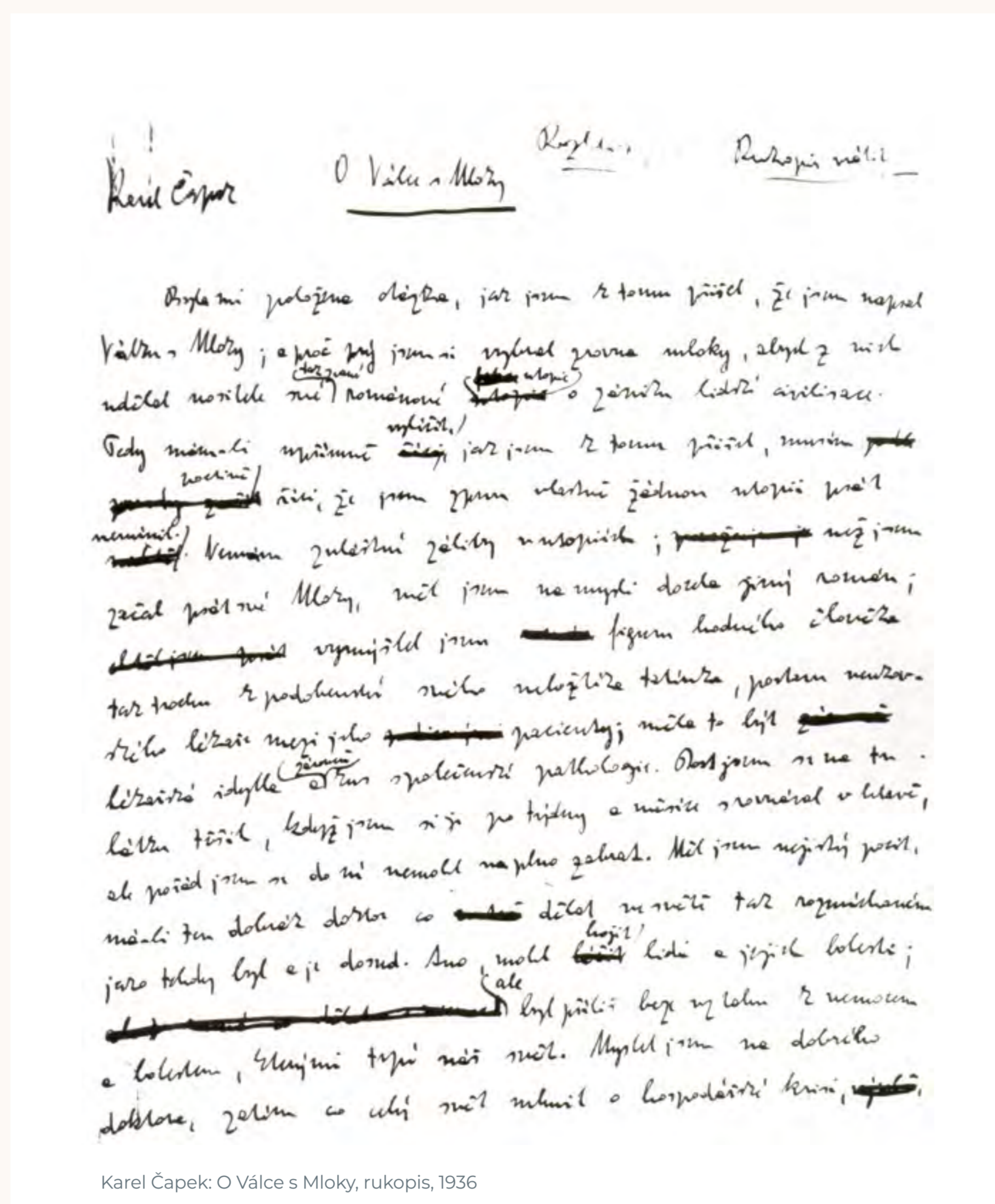
PRAHA 10
2020

„Četl jsem Váš román Válka s Mloky, který byl našťastí přeložen do němčiny, již dlouho mne žádné vyprávění tak neupoutalo a nestrhlo. Váš satirický pohled na propastné bláznovství Evropy má něco absolutně velkolepého, a člověk trpí tímto bláznovstvím s Vámi, když sleduje groteskní a hrůzné dění příběhu.“

Thomas Mann v dopise Karlu Čapkovi

Karel Čapek: Válka s Mloky, román, Fr. Borový, Praha 1936

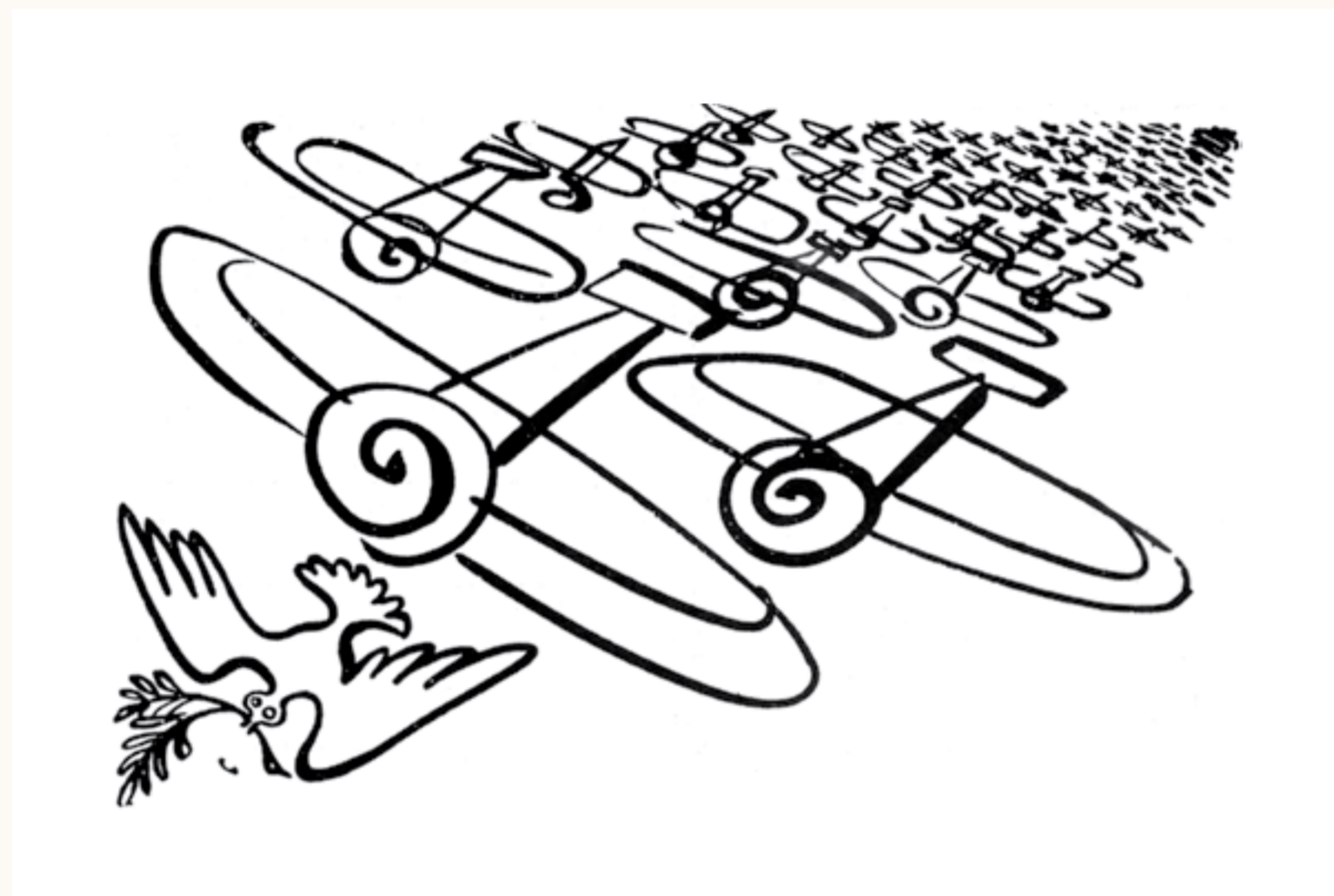
Karel Čapek: O Válce s Mloky, rukopis, 1936

1938

Karel Čapek na recepci kongresu Penklubů v zahradě Cermenského paláce, 29. 6. 1938

Karel Čapek byl každoročně navržen na udělení Nobelovy ceny za literaturu, a to od roku 1932 do roku 1938. Všechny návrhy byly podepsány asi desetičlennou skupinou profesorů Karlovy univerzity. Návrhy byly předkládány Nobelovu komitétu při Královské švédské akademii. Komitét měl k dispozici znalce sdružené v Nobelově institutu, kteří vypracovávali znalecké posudky o navržených dílech. Znalcem Nobelova institutu v oboru slovanských literatur byl v době Čapkových kandidatur prof. Anton Karlgren, švédský slavista. Na základě znaleckých posudků sepsal Nobelův komitét ke každému kandidátovi své vyjádření. Takto formulovaná vyjádření se stala podkladem, kterým se řídila Královská švédská akademie při udělení ceny. Nejblíže měl Karel Čapek k udělení Nobelovy ceny v roce 1938. I přes kladný posudek však členové komitétu doporučili s udělením ceny Čapkovi ještě vyčkat...

Josef Čapek: Kdo s koho, protiválečná karikatura, 17. 9. 1938

Řeknu upřímně, nedovedu si ani představit tvář člověka, který by řekl: Já chci válku. Ale chcete-li mír – a s tím se neobracím k stranám nebo k vůdcům, nýbrž k lidem soukromým, jako jsem sám; chcete-li opravdový mír, mír pro sebe a své děti, mír pro svůj národ, který milujete – stačí. Potom se domluvíme.

Karel Čapek, 1938

Koncem třicátých let se Čapek opakovaně a hlasitě vyslovil proti hrozbě fašismu v Československu a v Evropě jako celku. Napsal nespočet článků varujících před vážným nebezpečím, které nacistické Německo představovalo pro mír v Evropě, a poskytoval útočiště a pomoc v nouzi uprchlíkům a exulantům z Třetí říše. Jeho nejvýznamnější literární díla z tohoto období jsou pak nepřehlédlné složitě maskovaným odsouzením nacistického režimu. Když se však proti fašismu vymezoval s takovou vehemencí, musel se vyrovnávat s jedním dilematem, které nebylo snadné rozetnout. Mohl v případě nutnosti obhajovat násilnou obranu proti němu? Pozvednout zbraň proti svým nepřátelům neznamenalo jen připustit zavrženíhodné selhání komunikace, ale také tvrdit, že za některé hodnoty stojí za to zemřít a zabít. Podrobně toto dilema zkoumá Čapkova hra Matka z roku 1938. Čapek, zapřísáhlý pacifista už od doby první světové války, v ní přesto dospěl k jednoznačnému závěru: v některých případech je násilí nejen oprávněné, ale i nutné. Těm, kdo se rozhodli pro násilí, je třeba se postavit stejným způsobem. Čapek pozorně sledoval činy a rétoriku nacistického režimu a dospěl k závěru, že v Evropě v roce 1938 je třeba zaujmout právě tento postoj. V Matce neochotně, ale rozhodně schválil použití síly s cílem čelit hrozbě nacistické agrese a bránit československý stát. Čapkův relativismus nebyl dohodou o společné sebevraždě.

Thomas Ort

Je ještě jiná propaganda: osobní styky s cizinci. Pro autora za hranicemi penklubů známého to zvláště tohoto roku, kdy se až lavinou zvyšuje zájem světa o nás, znamenala denně přijímat doma, v redakci, ve venkovském zákoutí nejmíň jednoho cizího žurnalistu nebo spisovatele nebo zpravodaje. Lámat cizí jazyky a vysvětlovat, jak a co je a kam to povede... Sem patří mezinárodní sjezd Penklubů v Praze... Ze tří set přihlášených spisovatelů jich pro nejistou dobu odpadla asi třetina, ale i tak to byl jeden z největších a opravdu nejlépe organizovaných kongresů. Není to malá činnost; opatřit soukromé subvence, pokoje v přeplněné sletové Praze, vozidla a křesla. Pisatel těchto řádků se hlásí k spoluodpovědnosti za některé zaměrné dispozice pražského sjezdu: že předsednické křeslo kongresu zaujal tehdejší premiér naší vlády; tím byla ze sjezdového jednání z povinné zavorlosti k odpovědné hlavě vlády vyloučena veškerá vyhrčená a rušivá politika. Dale že vyvrcholením našeho pohostinství byl překrásný den sokolského dorostu; byla to snad ta nejlepší propaganda pro národ tak těžce ohražený a přitom tak jasný a ukázněný. Dale že naše armáda pozvala spisovatele tolika národů do Milovic, aby jim ukázala, že je na vše připravena...

Karel Čapek, 26. 11. 1938

Zleva: předseda sletové federace Penklubů francouzský spisovatel Jules Romains, Karel Čapek, opatřitel Strahovského kláštera Metod Zavoral a Olga Scheinpfugová v Královské zahradě Pražského hrada, 28. 6. 1938

Zleva: Olga Scheinpfugová, dánský spisovatel Sverdr Borberg, Karel Čapek a překladatelka Elsa West-Neuhard na večeru kongresu Penklubů ve Valdštejnské zahradě, červen 1938

Jedna epocha života i našeho mládého státu byla skončena. Ta moje, ta hlavní a jistě pro mne nejlepší. Bylo nutné nabrat odvahu žít to horší anebo docela zlé. Karel Čapek byl mrtve, nás čekalo projít válkou, pro každého neodvratnou, ale jistou tak, jako že večer zapadne slunce.

Olga Scheinpfugová

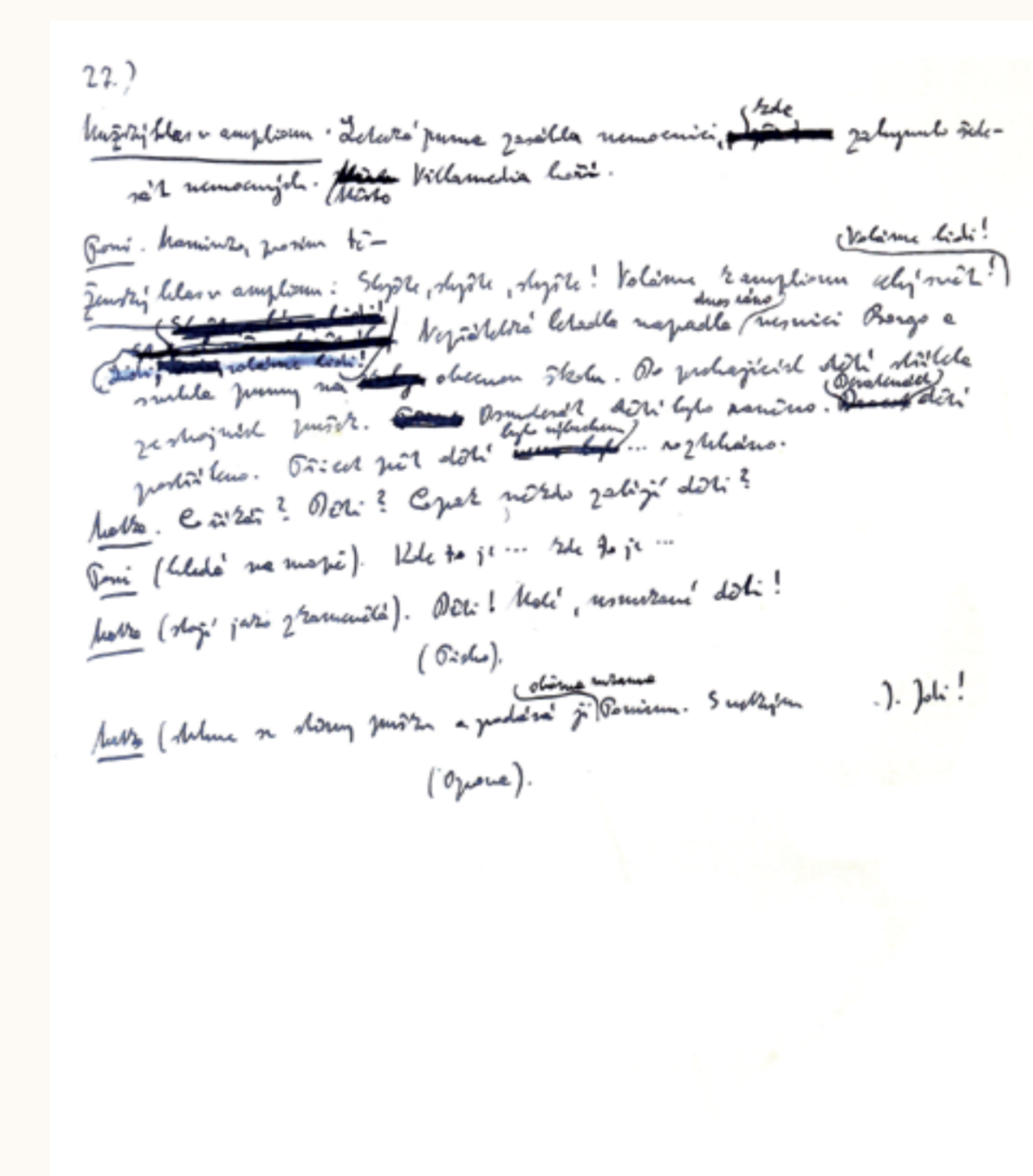
Olga Scheinpfugová na Strži, jaro 1939

Karel Čapek: Bláhá nemoc, Zdeněk Štěpánek jako Maršál, premiéra 29. 1. 1937

Karel Čapek: Matka, v titulní roli Leopolda Dostalová se Zdeněkem Štěpánkem v roli Otce, premiéra 12. 2. 1938

Karel Čapek: Matka, zvěřejněná část rukopisu

František Bidlo: Branná výchova – u Čapků byla zavedena ranní půlhodinka, karikatura

Pak přišel pohřeb. Začala doba, kdy se lidé báli jít někomu takovému na pohřeb – jako za dob Havlíčkových. Nebyla tam mnohá lidí. Nad hrobem ze spisovatelů mluvil Hora, Bass, Rutte. Já, já jsem to navázal na naše přátelství a zmínil jsem se o jeho zápisce, který Olga našla na Strži: „Spravit Ferdovi lampičku u postele.“ Když nikdo tenkrát nechtěl Karla Čapka pohřbit, ujala se ho katolická církev a pohřbila ho sama na svém hřbitově. Na Národním divadle, které z Čapka dlouho žilo, nebyl vyvěšen ani praporek.

Ferdinand Peroutka

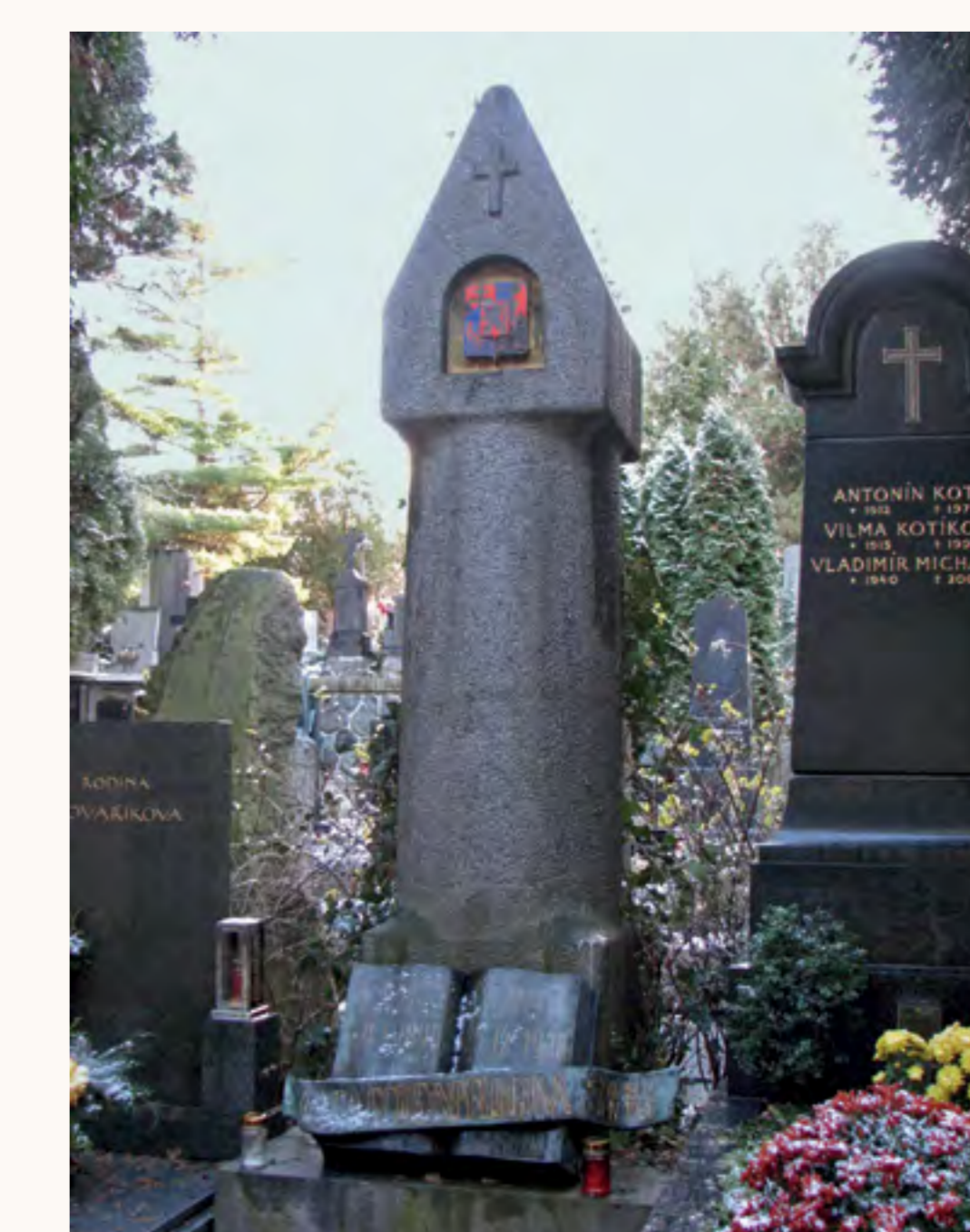
Pohřební obřad Karla Čapka se konal 29. 12. 1938 v bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě

Lidové noviny oznamují smrt Karla Čapka

Karel Čapek zemřel 25. 12. 1938 v ložnici svého domu na záspě plci

Hrob Karla Čapka na Vyšehradském hřbitově

KAREL ČAPEK 130

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

ODKAZ DNEŠKU

Uplatněním složitosti skutečnosti, že je pro nás více úcty ke skutečnosti; úcty, která se rozpíná v úžas. Mám lidem je fin koncept osvětla, aby jsem je dohlázel; dohlázel se jako libeňka na jedné cestě; sehnáno je v nejvyšší míře, videa, pozadí, lůžka i náboženství; je nám třeba rázněji učitel, aby jsem jim znečištěl světy. Nesmíme zapomínat, že svět není jen ovládnut ze strany jasných lidí. Mám za to, že zde někde se dočkáme neobalovanosti, ale naučíme holetí skutečného lidu.

Karel Čapek

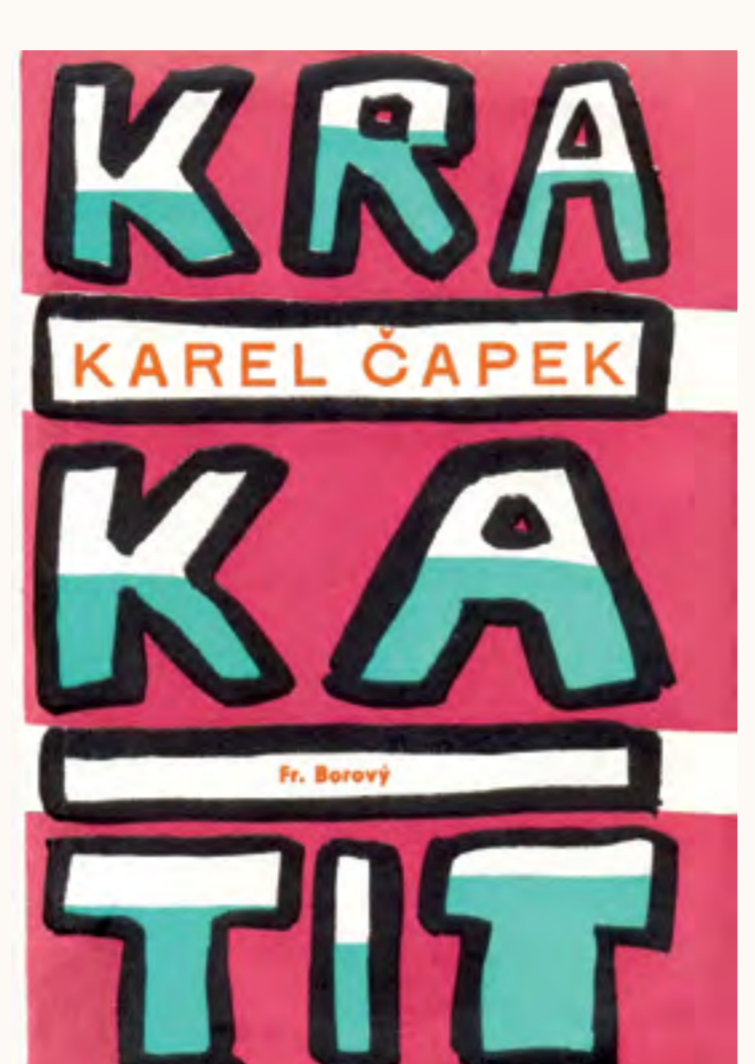
Karel Čapek s figurkou robota, Londýn, 1924

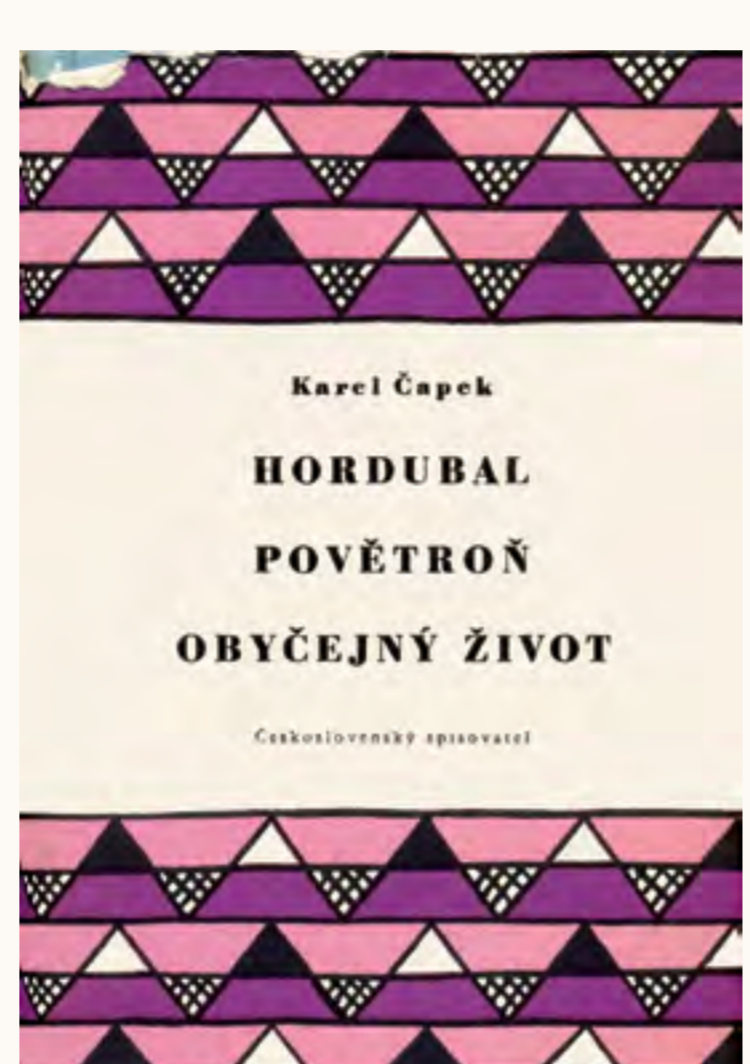
Karel Čapek: J. U. B., obdivní hra, Aventinum, Praha 1920, obálka Josef Čapek

Bratři Čapkové: Ze života hmyzu, komedie, Aventinum, Praha 1921, obálka Josef Čapek

Karel Čapek: Kraťas, román, Fr. Borový, první vydání Aventinum, Praha 1924

Karel Čapek: Hordubal, Povětřon, Obyčejný život (Luočská třískva), Československý spisovatel, první vydání Fr. Borový, Praha 1933 a 1934

S bratrem Josefem Karel pracoval v redakci Národních listů, když Josefa propustili, rozhodl se odejít z redakce zároveň s ním. Do svého nového působení, Lidových novin, vstoupil s poámkou že tu bude pracovat i bratr. Společně oba bratři obývali byt v Řečnické ulici na Malé Straně, a to i když se Josef oženil. Teprve když se v říjnu roku 1923 do bytu přestěhoval rodíka Josef se nakrátko od bratra oddělil. Ale už o necelé dva roky později si oba společně postavili dům v Vinohradech v ulici, která se tehdy nazývala Úzka, a od roku 1947 nese její jméno.

Ivan Klíma

Bratři Čapkové

DŮM KARLA ČAPKA

Pohled na dům Karla Čapka ze zahrady, 2007

Dvojdom bratří Čapků, 2019, foto Matěj Chabera

Městská část Praha 10 zakoupila dům Karla Čapka od dědiců v roce 2013. Od té doby bylo vykonáno mnoho práce zejména při evidenci rozsáhlého souboru autentických předmětů, který se v domě zachoval a byl součástí náskupu. Současný stav je takový, že na základě průzkumu a evidence provedené pracovníky Národního památkového ústavu byla sbírka zapsná do Centrální evidence sbírek MK a zároveň probíhá restaurování její části na odborných pracovištích.

Dokumenty jsou zpracovávány v Archivu hl. m. Prahy. V domě také probíhá završený stavebně-historický průzkum a byla zpracována projektová dokumentace nutná k povolení rekonstrukce. Výsledkem tohoto úsilí by měla být rekonstrukce interiéru i exteriéru domu a jeho zpřístupnění pro veřejnost jako mimořádného kulturního centra – památníku spojeného s osobností slavného umělce, jehož tvůrčí odkaz je stále aktuálnější.

Původní interier domu v době odkupu městskou částí Praha 10

Salon v přítzemi

Pracovna Karla Čapka v podkrovi

Místnost pátečníků v podkrovi

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

Celý život doplácel na svou mimořádnost: česká malost mu nikdy neodpustila, že je příliš chytrý, příliš aktivní, příliš úspěšný; za to, že se nedal přivázat ke kůlu některého z absoluten, měl to špatné u všech; konec jeho kariéry provázely gejzíry skodolibosti; a jeho český osud byl dovršen tím, kým a ve jménu čeho byl mustrovan i po své smrti.

Jiří Opelík

Karel Čapek v roce 1938

Při podepisování knih čtenářům po roce 1933

Musím zdůraznit, že po několik generací, jistě i proto, že demokracie v Československu byla po půlstoletí jen vzpomínkou na minulost, se stal Karel Čapek pro mnohé čtenáře představitelem a symbolem antiideologického myšlení, tolerance a demokratických hodnot, umění svobodného a žádnou doktrínou nezotročeného. Věřím, že tak může být vnímán i kdekoli jinde ve světě: jako člověk, který uprostřed zmatené, silné epochy, která se chystala k nejkrvavějšímu střetu dějin, hájila člověka proti jakémoli manipulaci. Jeho výzva, abychom čelili hroziící barbarizaci, i tvrzení, že můžeme uspět jenom tehdy, pokud pochopíme a uznáme hodnoty, které už lidstvo vytvořilo, a dokážeme-li už je neztratit, už nesejí pod ně, platí dnes stejně naléhavě jako v jeho době.

Ivan Klíma

Adolf Hoffmeister: Karel Čapek podepisuje své knihy, karikatura, 1938

Zleva Karel Čapek, Josef Čapek a Vítězslav Nezval při autogramádě v roce 1934

Umění 20. století je bez bratří Čapků nemyslitelné. Výjimečná byla proměna jejich biologického bratrství v bratrství tvůrčí. Rané společné psaní vystřídala ve zralosti paralelnost záměrů a cílů, stavějící na společném sdíleném vyznání humanismu, nepolitické politiky, náboženství bez boha, časovosti a životní účelnosti vlastní tvorby. Závažnosti svého díla a tragickými osobními osudy se bratři Čapkové stali v národě mravními autoritami.

Jiří Opelík

Josef Dobes: Josef Čapek v malířské dílně koncentračního tábora Sachsenhausen, akvarel, 1943

Památník koncentračního tábora Bergen-Belsen, v němž v dubnu roku 1945 zahynul Josef Čapek

EN | DE

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10

KAREL ČAPEK 130

ZEMĚ BUDOUCNA

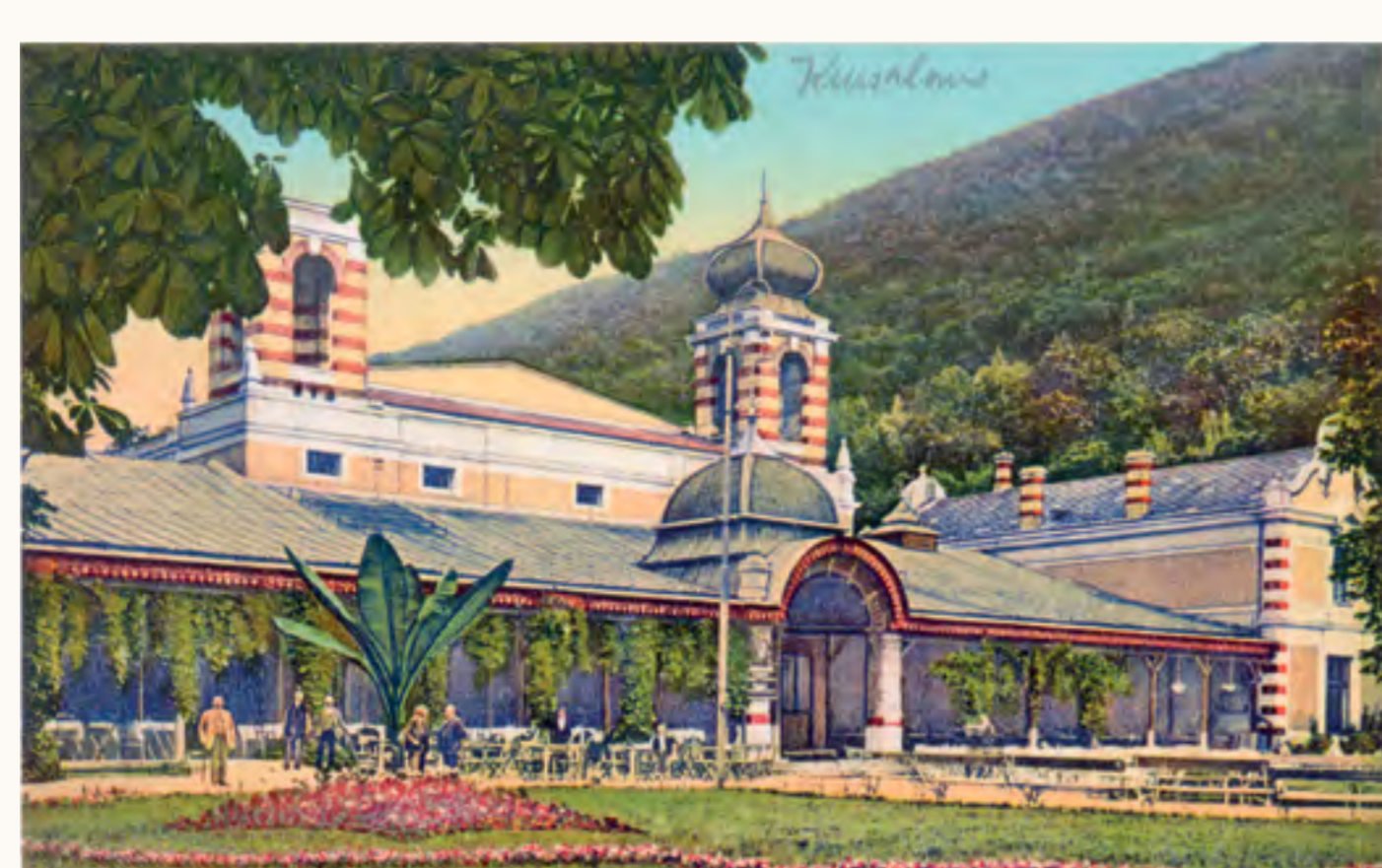
POBYTY KARLA ČAPKA NA SLOVENSKU

KAREL ČAPEK 130

PRAHA 10 2020

SRPEN 1912

Trenčianske Teplice, Kuriaon, dobový pohled, začátek 20. století

Trenčianske Teplice, turecké lázně Hammam, dobový pohled, začátek 20. století

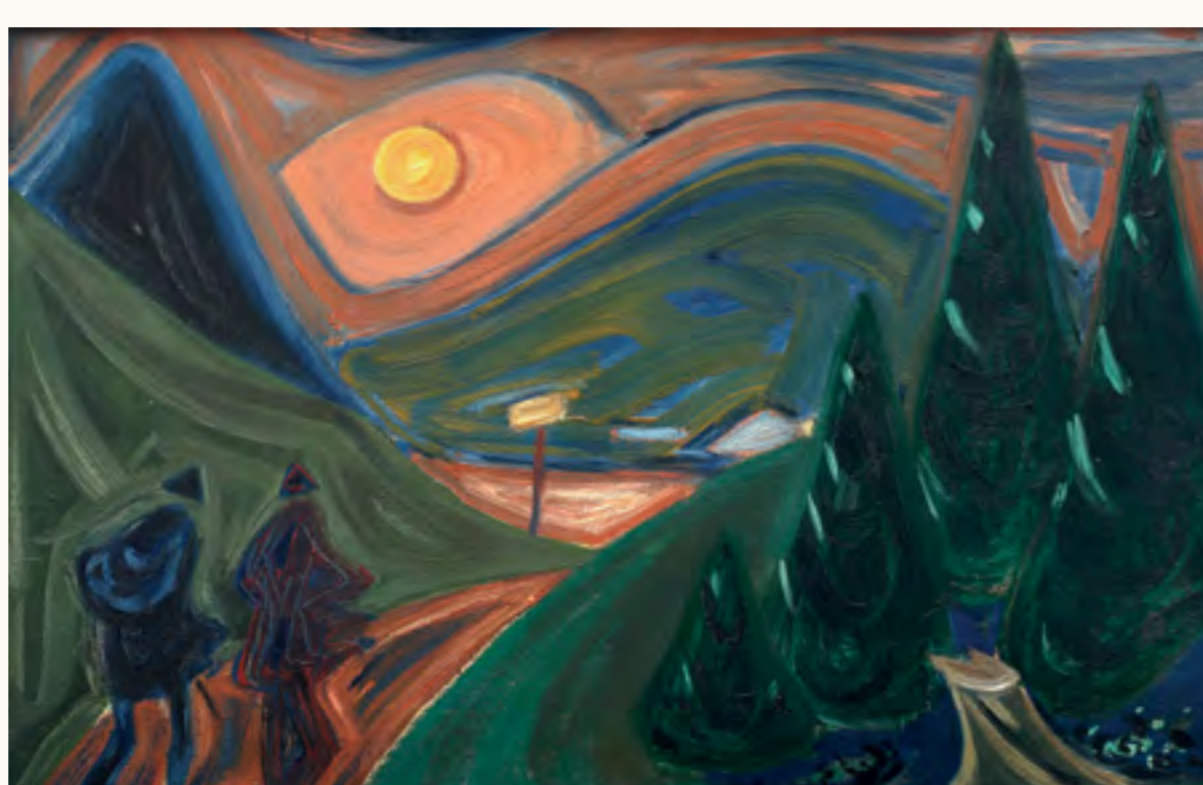
Začátek prázdninových pobytů u rodičů v Trenčianských Teplicích, kde otec působil jako lázeňský lékař. Pobytů opakuje v letech 1913 a 1916–1923. Mimo jiné zde pracuje na poslední verzi komedie Loupežník a dramatu R. U. R.

ZÁŘÍ 1926

Společnost hostů hotelu Hvězdozlat v Štrbského plesa, K. Čapek druhý zprava, 1928

Dovolená ve Vysokých Tatrách, později pobyt v Topoľčiankách u prezidenta T. G. Masaryka. Pořizuje zde první literární záznamy jeho vzpomínek, pozdější *Hovory s TGM*; pobyt opakuje v letech 1927–1930. V průběhu dvacátých a třicátých let 20. století také Karel Čapek se společností herců a výtvarníků navštěvuje usedlost mecenáše umělců Maximiliana Schwarze v Rumanově poblíž Nítry.

Josef Čapek v horách, olej, plátno, 1935

Zleva: Bžena Scheinflugová, Maximilán Schwarz, Olga Scheinflugová a Karel Čapek na Plenínách, 1927

... Pak je ještě jeden kout světa, tamhle na polských hranicích; ale je to trochu stranou. Jmenuje se to Pleniny; teče tudýma zelená řeka Dunajec, na levém břehu je Polsko a na pravém jsme my. Na naší straně je opuštěný a paloprázdný červený klášter a hospoda se zvlášť silným a sladkým vínem; po řece Dunajec pak jezdí takové zvláštní pramy z vyvalovaných kmenů a vezou vás po zelených peřejích mezi oběma státy a mezi velmi krásnými vápencovými skalami...

Karel Čapek: *Jednou nohou na Tatrách*, Lidové noviny 4. 9. 1927

Karel Čapek při odpočinku, Topoľčianky, konec dvacátých let 20. století

... Ráno do 10 až 11 přezležen s panem prezidentem, pak si jdu přečíst noviny a asi ložnou se vrátím v Horavce; pak už je oběd, obydělá venku před stromy, protože tady je zřevnici postati ba z jeholko mračky; sedí se do tří loží, a o půl stovce se jede keřtem náčim ova, kde se jeden brambor a kachetice; potom náčim, ložem se převedeš a je k večeru. Je tu pořád jako tak ze všech konců světa; musím ložit pantem ve čtyřech jazycích, ponačim anglicky, – ložim zlatě, nemá poně, jaké je to dlna.

Z dopisu Karla Čapka Olze Scheinflugové, Topoľčianky 7. 9. 1928

Fotografie pořízené Karlem Čapkem na Oravě, 1930

... Ana, je to chudé a ponechané stranou; ale nemáte poně, co by se z toho dalo udělat, jaká to jedinou bude země, stejně slavná jako údolí alpské; země vzduchu a věně, lesů a hor, jen až na to lidé přijdou a až se s tou veskerou krásou naučí moudře a šetrně nakládat...

Karel Čapek: *Orava*, Lidové noviny 26. 10. 1930

SRPEN 1931

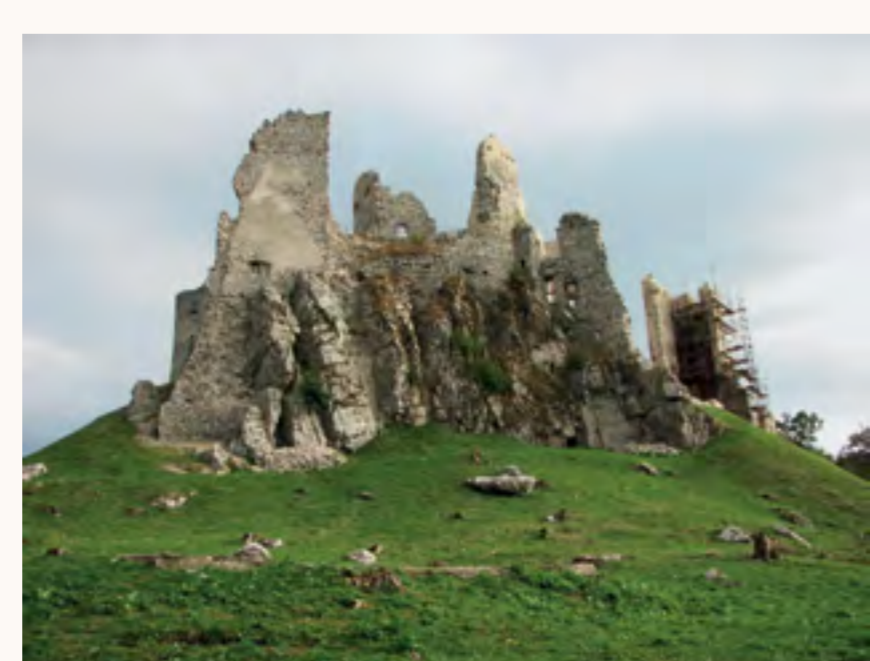

Zleva: Alice Masaryková, T. G. Masaryk a Karel Čapek v Bystřici, začátek třicátých let 20. století

Navštěvuje prezidenta T. G. Masaryka v Bystřici u Martina, cestuje na Oravu.

ZÁŘÍ–ŘÍJEN 1932, 1933

Pobyt s T. G. Masarykem v Topoľčiankách.

Zlomná hrada Hrušov, oblíbený cíl výletů společnosti T. G. Masaryka z Topoľčianek

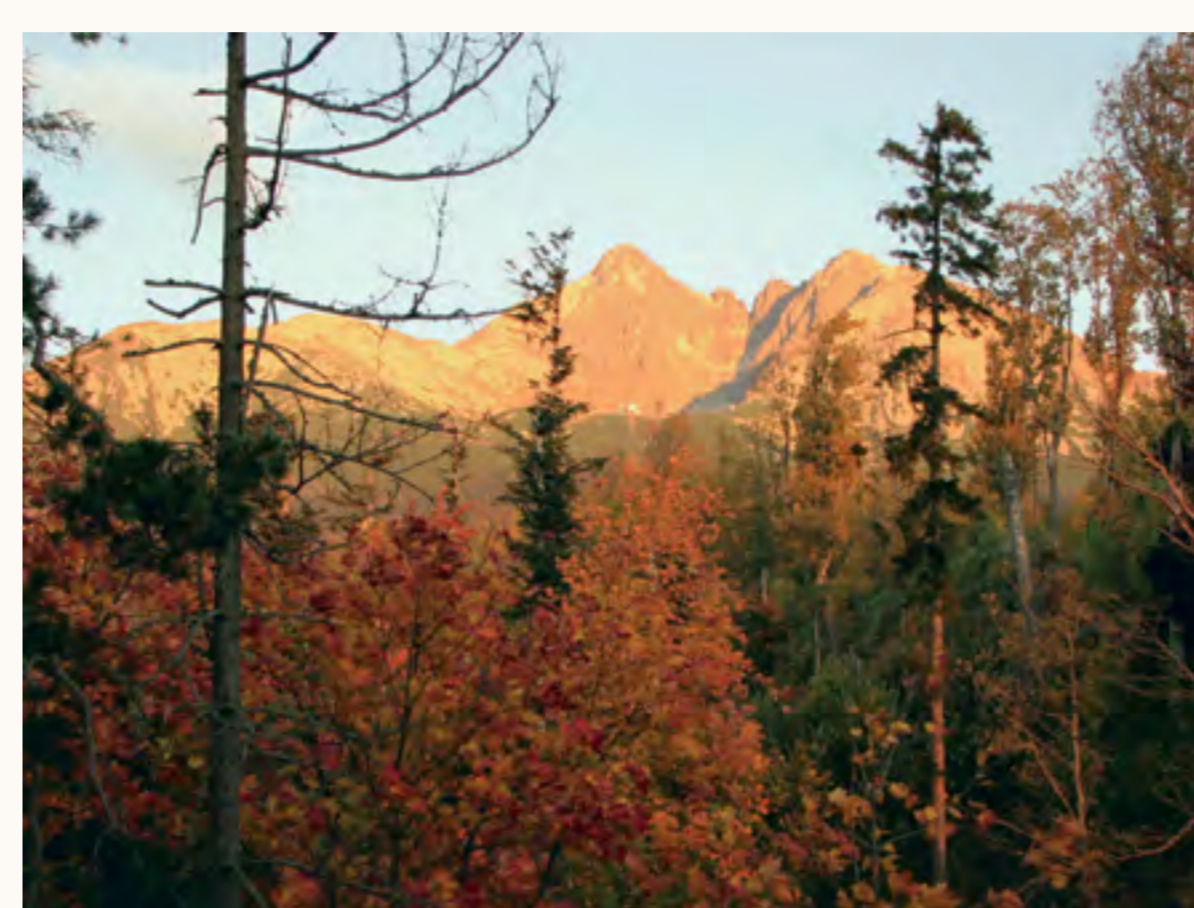
Na místě vstří stojí pomník připomínající pobyt prvního prezidenta

... Světina pod Hrušavem, kde se zasehla vatra za soumrak; neboť krásný je pohled na šíření ohně... Sloup modrého kouře, protkaný jiskrami, to je také taková podivná. Železná bouda za Skývcem, dědinou vápeníků; tady je to nejvíce mezi horami, tady se člověk chce stát, mlčet a bloudit očima po dolinách a horských pásmech...

Karel Čapek: *Topoľčianky*, Lidové noviny 28. 10. 1933

ČERVEN–ČERVENEC 1922

Třítýdenní dovolená ve Vysokých Tatrách, práce na divadelní hře *Věc Makropulos*.

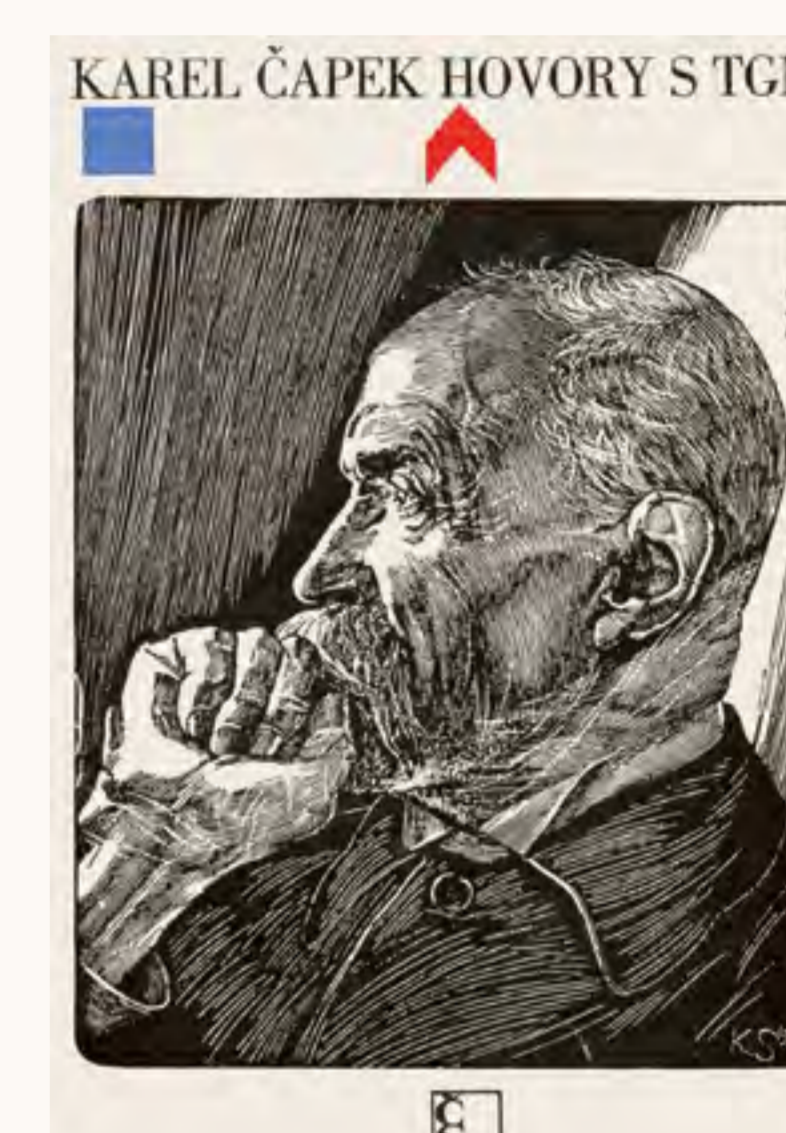
Pohled na Lomnický štít z Grandhotelu Praha v Tatranské Lomnici, kde byl K. Čapek ubytován v roce 1922

Karel Čapek: *Věc Makropulos*, Aventinum, Praha 1922

Mám tu práci, pěti ústami organizovaly a úvahy pana prezidenta; bude to celá kniha, která má přitáhnout k sobě, bude o ní celý jeho život, jeho děti, jeho lásky atd. To vše, pře jeho věku se to přitáhnout nemůže, a tady má na to své podmínky, než bude mít v Praze. Deník se musel asi tak dle časopis vyředit, a pak ložem ledkem ložem toho, aby se byl krátce zorganizoval, neboť celý nápis... Bude to velká a dobrá věc, vznikne takový dokument, jakýsi je na světě málo. Člověk ví, že to není s láskou říct.

Z dopisu Karla Čapka Olze Scheinflugové, Topoľčianky 3. 10. 1927

Karel Čapek: *Hovory s TGM*, novější vydání, Československý spisovatel, Praha 1968, poprvé vycházely ve třech dílech v letech 1928–1935

... To je to, jak si jednu člověk natáhne pumpky a obuje okované boty, vjede do něho nesmírná kuráž a síla, i kdyby byl jinak sebezornější a pohodnější; tu se tedy řečené pumpky a boty razběhnou nahoru, řekněme na Solisko nebo na Bujáci, lezu po balvanech, prodírají se kosodřevinou nebo polomem a pak si nahore udychané sednou, pojdají špek a čokoládu a prožívají takové zvláštní blaho, složené z únavy, pychy, závratě a údivu nad podivnou a převetkou krásou světa...

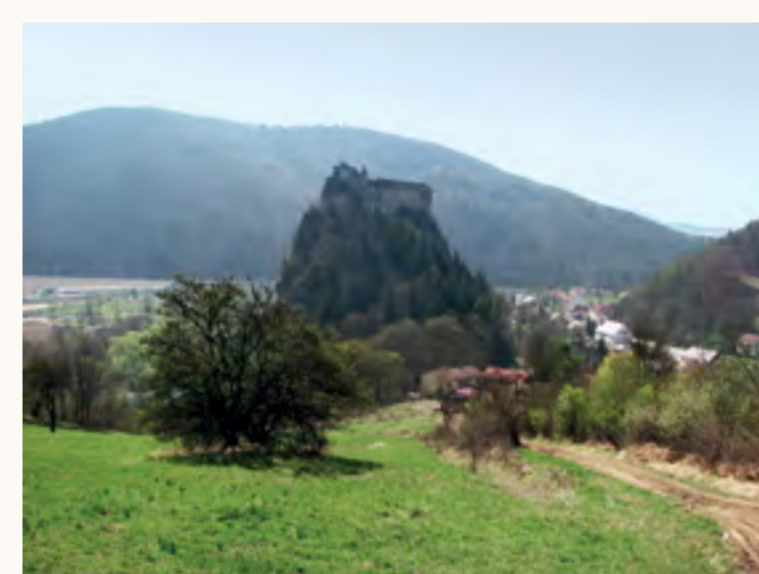
Karel Čapek: *Jednou nohou na Tatrách*, Lidové noviny 4. 9. 1927

Bratři Čapkové na dovolené, Ružomberok, 1930

SRPEN 1930

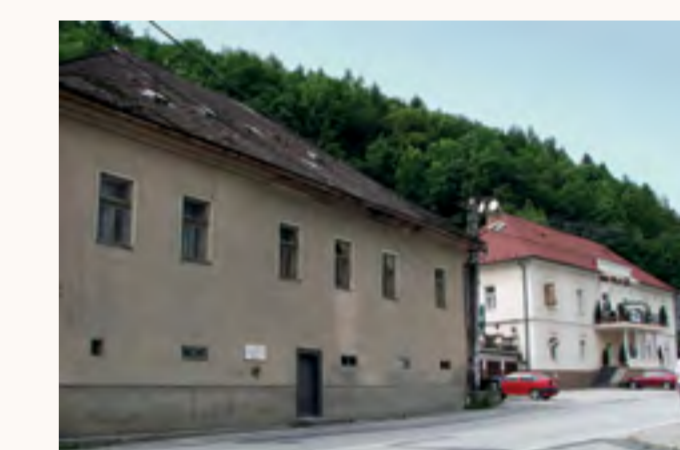
Pobývá v Oravském Podzámku s bratrem Josefem, podniká automobilové výlety s J. Foustkou, pořizuje fotografie krajiny a lidí.

Oravský Podzámok, místo prázdninových pobytů bratří Čapků ve třicátých letech 20. století

Bratři v Podzámku, 1930

Vlevo dům v Oravském Podzámku, kde se opakovaně ubytoval Josef Čapek s rodinou. Ve vedlejším hotelu bydlel Karel Čapek.

Josef Čapek: *Zpívající děvčata*, olej, plátno, 1936

Fotografie pořízené Karlem Čapkem na Slovensku, 1930

Nechodme na Slovensko, abychom je posuzovali jen z hlediska národopisné minulosti! Protože to je země budoucna. Sam stavební folklor slovenský jest svým způsobem důmyslná konstrukce ze dřeva a zákonů života. Slovensko dědina je své slohové čistoty jest příklad urbanismu, který má naše budoucnost vytvářet. Druhé okouzení, s nímž jsem se setkal na opětovných svých potulkách po Slovensku, jest obyvateľstvo se zvláštním šarmem, který je tak výhodně odlišuje od české drsnosti. I po této stránce máme na Slovensku co hledat a čemu se učit.

Karel Čapek: *My a Slovensko*, Pestrý týden 4. 4. 1931

Zámek hezámek, je to tu jako na vsi; voní to dědinou a za míří tichého parku to halasi dětní, stády a selskými vozíky, racháním kačen a křikem husí. Báhvico hlasů má taková dědina; je to jako obrázková kniha živých a intimních zvuků, jen v ní listovat. Křik dětí, to už je konec školy; velké a slavné zvonění, to je polehne; bučení krav, to je večer...

Karel Čapek: *Topoľčianky*, Lidové noviny 28. 10. 1933

Zámek Topoľčianky, sídlo prezidenta republiky, foto Karel Čapek, 1930

NEBOŤ HLEĎTE, ABYSTE ASPOŇ NEKŘIVDILI TÉTO DOBĚ

KAREL
ČAPEK
130

PRAHA 10
2020

1922

Každý, kdo věří v nějakou Pravdu, myslí, že má proto nenávidět a zabít člověka, který věří v Pravdu jiné tovární známky. Je nějaký prostředek proti této nesmířitelné nenávisti? Nevidím jiný než v poznání, že člověk je něco cennějšího než jeho „pravda“, že si můžeme rozumět přes rozdíly víry, úpravy zeli nebo názorů o Janu Nepomuckém.

1925

Máme panující vědomí, že s námi političtí lidé dělají, co jim je libo. Jsme jim dobří jen k tomu, abychom jim odevzdali hlas; vše další, co nám demokracie dává, je politická bezmoc. Poníží nás, že volíme poslance, kteří nejsou našimi poslanci; že svědčíme všechnu moc ve státní parlamentu, jenž není již parlamentem; že naším jménem jsou dělány zákony a reformy, jež nejsou dobrými zákony a reformami. Poníží nás nedůstojnost parlamentu, který i státní nezbytnosti vyřizuje stranickým handlem; poníží nás parlamentní systém, v němž bez hrubé a honorované majority by potřeby státu nebyly uhájeny. Poníží nás sklíčeje nás přizemnost politického jednání; co jde vysoko nad domácí zájmy stran, je politickým exponentům tak lhostejno jako chalupníkovi aviatika. Poníží nás samozřejmě, se kterou političtí machři přijímají fakt, že stát je odevzdán stranám k exploataci. Poníží nás osobní úroveň mnohých, z nichž strany učinily vládu nad věcmi národa. Poníží nás forma i duch politiky, jež vládnou pomocí nečistých kompromisů mezi bezohlednými zájmy.

1926

Nebo propukne aféra, v jejímž průběhu se ukáže, že hlavní osoba lže jako cikán. I to se může přihodit kdekoli; ale troufám si říci, že nikde ve světě by se nemohlo stát, že by osoba chycená při lži nebyla – třeba mlčky a diskrétně – odsunuta ze společenského dohledu. Jak žádá samo milosrdenství. Všude ve světě by každý slušný člověk považoval za samozřejmé, že z takového osvědčení plynou jisté neodvratné důsledky. Jen velmi nečisté plebejství se může tvářit, že to nic není; a jen naprostý a zrovna zoufalý nedostatek zvykloho kodexu může způsobit, že lidé normálních instinktů ztrácejí v politice měřítko, bez kterých by se v soukromém životě nemohli obejít.

1928

Přírodní historie našich krajín je stejně památná jako kterákoliv veliká památka historická; před dějinami národa byly tu dějiny geologických a geobotanických období; před vši slávu lidskou byla tu sláva síl přírodních. Ochrana vzácných přírodních památek není otázka sentimentality, nýbrž povinné úcty; tyto památky, ať je to starý strom, předvěký porost nebo vzácný geologický útvar, nám představují něco ctihodnějšího než podnikatelský zájem pana Petra nebo pana Capla.

1931

Je těžko hájit veřejného zájmu, není-li si veřejnost jista, co její zájem opravdu jest. Je nevědecko patlačovat zlé, dělá-li se ve veřejném životě tak nepřesné rozdíly mezi dobrým a zlým; nedovede-li se rozlišovat mezi ctí a nectí, mezi pravdou a pomluvou, mezi bojem a zákeřností; nemá-li veřejnost nos pro to, co je nízké, neslušné, zlovolné, všivé a korumpované; vídáne-li bezradný zmatek v rozlišování hodnoty a nehodnoty lidí, zřádek i skurků.

1932

Každý politický rád je dělán z lidí. Demokracie není udělána z lidských práv, nýbrž z lidí a jejich působení.

1932

Neboť hleďte, abyste aspoň nekrivdili této době. Není to doba malá a malicherná; upřímně řečeno, jde v ní o všechno, o sociální i politickou organizaci světa, o dějství nesmírné a složité. Zrodili jste se do doby až strašně veliké a tvárné; nesmí vás mást, že vidíte jen víceméně nedůstojné handrkování, sobecké třenic a hádky o slova. Jako soli bude třeba všude a ve všem vůdčích a dělých, v každém případě celých lidí, připravených vzít na sebe kousek toho dění; a ne pouhých panašů. Můžete si stýskat, že jste se nenarodili v epose idyltější; ale chcete-li být muži, kteří jednou stačí na svou dobu, pak se hleďte vymanit ze zajetí slov a hesel a rozorste se co nejvíce do skutečnosti. Skutečnost není nikdy stará; je v ní i to, co teprve bude.

1934

Je třeba mnoho lásky k člověku a úcty k životu, aby se na zemi dělala spravedlnost pro každého.

1938

Ano, mnoho se změnilo, ale lidé zůstali stejní; jenomže teď víme líc, kdo je kdo. Kdo je slušný, byl slušný vždycky; kdo byl věrný, je věrný i teď. Kdo se točí s větrem, točil se s větrem i dřív. Kdo myslí, že teď přišla jeho chvíle, myslí vždycky jen na sebe. Nikdo se nestává přeběhlem, kdo jim nebyl vždycky; kdo mění víru, nemá žádnou; člověka nepředěláš, jenom se ti vybarví.

1938

Nikdo, žádný národ, žádný stát si nebudí jist, pokud mohou být lidské vztahy kdykoli korumpovány nástroji lži. Nebude jistoty, nebude smluv, nebude ničeho platného a bezpečného, pokud vědomí kteréhokoli národa bude zkriveno záměrnou lží. Za každou lž je úklad a násilí; každá lž je útok na bezpečí světa. Nikdo nebude žít v míru ani za nejsilnější hradbou z oceli a betonu; okřídlená lž se vysmje všem vašim pevnostem. Zbavit svět lži je víc než odzbrojení.

Modlitba za pravdu

Karel Čapek v Cambridge, Anglie, 1924

Josef Čapek: Karel Čapek jako robot, karikatura, 1921

Mnoho číst neznamená hlstat knihy, nýbrž dobře si přečíst pár těch nejlepších; mnoho pohovořit neznamená nadávat mnoho řečí, nýbrž málo slovy dostat se k jádru věci. Mnoho žít není honit se za mnohým, nýbrž žít pomalu a silně.

Hlás: Bratři Čapkové, karikatura, 1923

Oskar Mkvilica: Eduard Bass a Karel Čapek, karikatura, Rozhlasení Lidových novin

Byl to myslím Aristoteles, který definoval člověka jako politické zvíře. Myšlenka je náramně moudrá; není jenom docela jasna, min-li tím Aristoteles, že člověk je podivné zvíře, které dělá politiku, nebo že člověk, který dělá politiku, je s odpuštěním zvíře. Obaj výklad má něco do sebe.

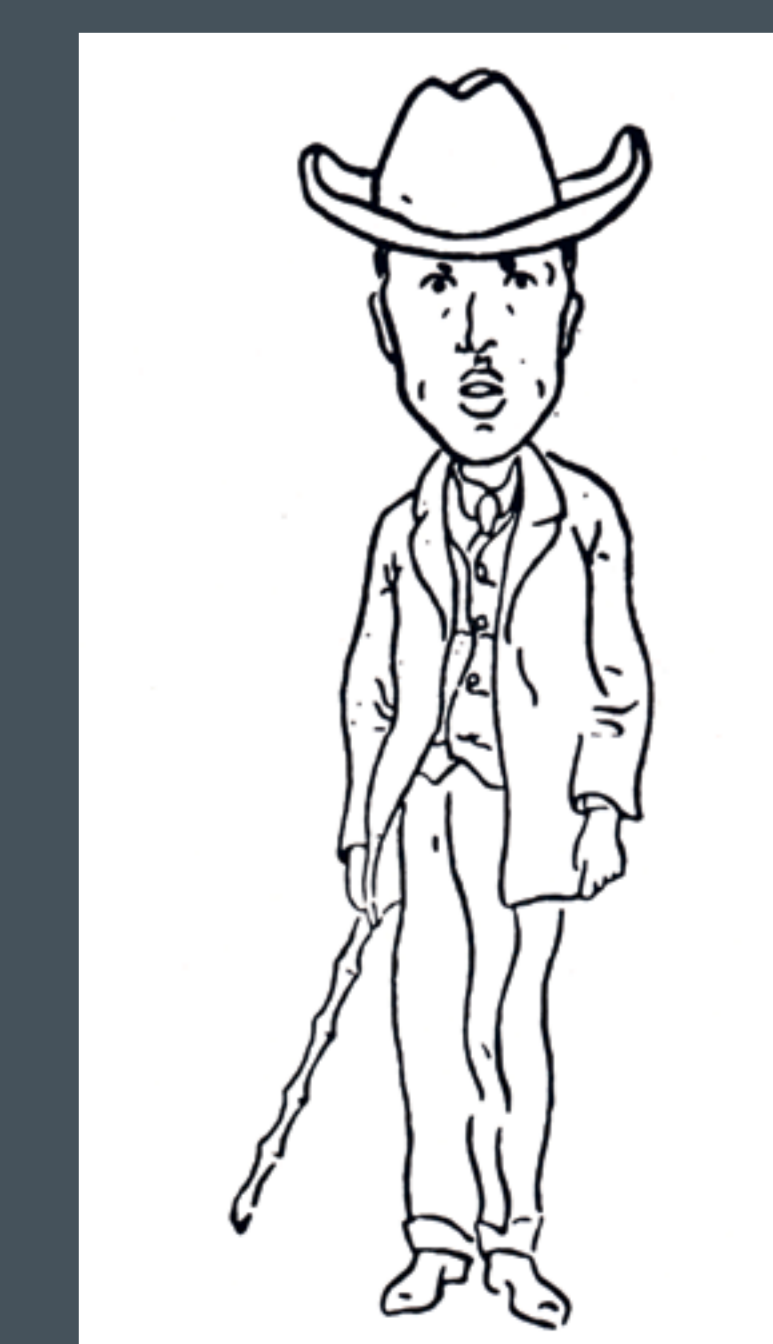
Josef Čapek: Stvořitelé, karikatura, 1927

To nejkrásnější na světě nejsou věci, nýbrž chvíle, okamžiky, nezachytitelné otěření.

František Bido: Z aprílových zpráv, karikatura, 1937

Království lži není tam, kde se lže, nýbrž kde se lež přijímá.

Karel Čapek: Autoportrét, karikatura

KAREL ČAPEK 130

PODCAST
k tomuto panelu

Městská
část
Praha 10